

č. 5 - 2016

MESIČNÍK O FILMOVOM ŽIATÍ NA SLOVENSKU

WWW.FILMSK.SK

film.sk

CENA 1 €

ROZHOVOR

► Martin Kaňuch

TÉMA

► AVF a podpora
návštevnosti
slovenských filmov

RECENZIA

- Agáva
- Akceptácia
- Ja, Olga Hepnarová
- Stanko

V májovom čísle *Film.sk* nájdete zo slovenských filmových noviniek iba dokumentárnu jam session Roberta Kirchoffa a Filipa Remundu *Para nad riekou*. O to bohatšie je však zastúpenie domácich filmov medzi recenziami, kde sa nachádza *Agáva*, dokumentárna *Akceptácia*, road movie *Stanko* a minoritná koprodukcia *Ja, Olga Hepnarová*. Vráťme sa však ešte k filmovým novinkám, je to dôležité. Do kín sa totiž v máji dostáva aj slovenský animovaný krátky *Kovbojsko* Dávida Štumpfa. Škoda len, že je distribučné nasadzovanie krátkych predfilmov z domácej produkcie takým ojedinelým javom.

Rozsiahle zastúpenie má rubrika *Ohlasy*, pretože v apríli bolo v súvislosti s prezentáciou slovenskej kinematografie a celkovo s dianím v tunajšom audiovizuálnom prostredí živo. V prvom rade tu bola prehliadka *Týždeň slovenského filmu* a na ňu napojené odovzdávanie cien *Slnko* v sieti. Ale i české *Finále Plzeň* našlo vo svojom programe kus miesta pre slovenskú tvorbu. No a pre kultivovanie tunajšieho prostredia majú význam aj akcie typu *Visegrad Film Forum*, kam sa podarilo pritiahnúť rad zaujímavých osobností.

O kondícii kinematografie vypovedá aj to, ako sa o audiovizuálnej tvorbe píše. Odbornému písaniu o filme dáva už dvadsať rokov priateľ časopis *Kino-Ikon* a jeho šéfredaktor Martin Kaňuch sa v rozhovore vracia aj do druhej polovice 90. rokov, keď časopis začínal. Autor tohto textu vtedy začínal študovať na VŠMU, a hoci sa v kluboch dalo vidieť veľa „povinných“ filmov, nestačilo to a študentov často zachraňovala videotéka Štefana Vraštiaka. Nebola to maličkosť, ako sa dnes môže zdať, hoci respondenti v anketе pripomínajú, prirodzene, aj vypuklejšie Vraštiakové zásluhy. Robia to, žiaľ, pri smutnej príležitosti. Odchodom Štefana Vraštiaka prišiel *Film.sk* aj o člena redakčnej rady, ktorým bol od vzniku tohto mesačníka.

► Daniel Bernát

□ FOTO: archív P. Michalíka

MAJ 2015
SLOVENSKÉ FILMY

▲ Peter Michalík, programový riaditeľ Bratislavského knížného festivalu BRaK

Podobne ako pri knihách, v ktorých obklopení trávim chtiac-nechtiac väčšinu svojho času, aj pri obľúbených filmoch z posledného obdobia platí, že ide najmä o tituly, ktorým vo veľkej miere dominuje kresba, ilustrácia či – v prípade filmu – animácia. A tak sa v mojej knižnici úmerne s rastom oddelenia kníh pre deti a školopovinnú mládež zväčšuje aj prídelenie s animovanými snímkami. Netuším, kde presne sa tento záujem vzal – možno ide len o prirodzenú reakciu organizmu na štyri roky strávené prácou na doktoráte z filozofie. Veľmi sa teším najmä dvom prierezovým nosičom – *Slovenský animovaný film* z dielne SFÚ, mapujúci domácu tvorbu 60. až 80. rokov, a 2-DVD *Virvar* od spoločnosti feel me film, prezentujúce slovenský animovaný film v jeho relatívne aktuálnej a, myslím, aj celkom sviežej forme. Aj preto pre mňa ako fanúšika animovaných snímkov nepredstavuje vrchol filmového roka žiadna z prestížnych svetových prehliadok, ale útulný žilinský Fest Anča, na ktorý sa aj tento rok nesmierne teším. ▲

11
10
09
08
07
06
05
04
03
02
01

FILM.SK

Film.sk

Mesačník o filmovom dianí
na Slovensku (17. ročník)

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

Film.sk / Slovenský filmový ústav
Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava
TEL.: 02/57 10 15 25
FAX: 02/52 73 32 14
E-MAIL: film.sk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Daniel Bernát

Redakcia:

Zuzana Sotáková

Redakčná rada: Peter Dubecký

generálny riaditeľ SFÚ

Alexandra Strelková

riaditeľka NKC – SFÚ

Marián Brázda

vedúci editičného oddelenia SFÚ

Miroslav Ulman

odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ

Simona Nôtová-Tušerová

tlačová tajomníčka SFÚ

† Štefan Vraštiak

tajomník KFN SSN

Andrea Biskupičová

vedúca predajne Klapka.sk

Jazyková redakcia:

Jaroslav Hochel

Design & grafická úprava:

p & j

Tlač: Dolis, s. r. o.

Uzävierka čísla 5/2016:

28. 4. 2016

Snímka na titulnej strane:

Stanko – AH production

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať
s názormi prispievateľov.

Akékoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

**SLOVENSKÝ
FILMOVÝ ÚSTAV**
SLOVAK FILM
INSTITUTE

18

03 **MYSLÍM SI!**

04–07 **KALENDÁRIUM**

08 **KALENDÁRIUM: 69. MFF Cannes**

09–12 **PREMIÉRY v kinách**

13 **NOVINKY:** Para nad riekou podľa Roberta Kirchhoffa
a Filipa Remundu

14–15 **AKTUÁLNE:** Nový autorský zákon a audiovizuálna tvorba

16 **AKTUÁLNE:** 20. výročie vzniku Kino-Ikonu

17 **Správy Z FILMOVÉHO DIANIA**

18–21 **ROZHOVOR:** Martin Kaňuch

22–23 **TÉMA:** AVF a podpora návštevnosti slovenských
kinematografických diel

24–26 **RECENZIA:** Agáva podľa Ondreja Šulaja

27–28 **RECENZIA:** Akceptácia podľa Jaroslava Matouška

29–31 **RECENZIA:** Stanko podľa Raša Boroša

32–33 **RECENZIA:** Ja, Olga Hepnarová podľa Tomáša Weinreba
a Petra Kazdu

34–35 **FILMOVÉ PUBLIKÁCIE / DVD NOSIČE / ČO ROBIA**

36–37 **AKO VZNIKÁ FILM**

38 **AKO ĎALEJ, ABSOLVENT?**

39 **OHĽASY:** 5. Visegrad Film Forum

40 **OHĽASY:** Týždeň slovenského filmu

41 **OHĽASY:** Udeľovanie cien Slnko v sieti

42 **OHĽASY:** 29. Finále Plzeň

43–44 **IN MEMORIAM:** Štefan Vraštiak

45 **SVET SPRAVODAJSKÉHO FILMU:** Týždeň vo filme

46 **TIPY Mesiaca:** Kino Lumière

47 **VÝROČIA / Správy Z FILMOVÉHO DIANIA**

a uzävierky na granty a podporné programy

48 **STALO SA ZA 30 DNÍ / Klapka.sk a Kino Lumière**

24

Jaroslav Hochel,

filmový publicista

32

MYSLÍM SI

Ostatné dva kalendárne mesiace by sme mohli nazvať aj sviatkom slovenského filmu. V marci sa uskutočnil Febiofest, ktorý v koncepcii vytýčenej pri vlaňajšom ročníku priniesol samostatnú sekciu Slovenská filmová krajina, v apríli zase Týždeň slovenského filmu. Ich program sa vzájomne dopĺňal: kým TSF sa sústredil na bilanciu vlaňajšej tvorby, Febiofest uviedol premiérové nové slovenské filmy. Ak k tomu prirátame febiofestové sprievodné podujatie Works in Progress, na ktorom sa prezentovali filmy nachádzajúce sa v štádiu vývoja, výroby či postprodukcie, môžeme trochu nadnesene povedať, že v rozpätí jedného mesiaca sme sa mohli oboznámiť s minulosťou, prítomnosťou i budúcnosťou slovenskej kinematografie.

Ku kinematografiám malých krajín, akou je aj Slovensko, akosi automaticky patrí pojem koprodukcía. Priznám sa, že najmä k minoritným koprodukciam mám rezervovaný vzťah. Ak aj odhliadneme od kuriozít typu *Piatok alebo iný deň* či *Zbohom, Harry!*, pri ktorých bola koprodukcía zrejme len biznisom slovenského menšinového koproducenta, stále zostáva tieň pochybnosti. Herecká účasť – povedzme – Sone Norisovej vo filme *V tieni* či Zuzany Kronerovej v snímke *Domáci pēče* (ktorá ani len slovenský názov nedostala) je bezpochyby úspechom dotýčnych herečiek – ale žeby aj slovenskej kinematografie? Vkráda sa i neodbytná myšlienka: boli by slovenskí tvorcovia prvou voľbou režiséra, keby nebolo koprodukčnej povinnej jazdy? Naozaj ide o tvorivý potenciál slovenských umelcov alebo skôr o nutnosť minút pridelené prostriedky na tunajšom teritóriu? (Iste, navzájom sa to nevyklučuje.) Alebo inak: je fajn, ak české peniaze pomôžu realizovať slovenský film, ale keďže sa to deje aj naopak, tento efekt akosi stráca na význame. Navyše, ako odznelo v diskusii na tému *Slovenský film v českom audiovizuálnom prostredí* v rámci Febiofestu, tieto filmy sa na zahraničných festivaloch všeobecne považujú za české.

Podujatie Works in Progress však nepriamo upozornilo na čosi, čo by som nazval *internacionalizáciou* slovenského filmu. Kreatívny dokument Petra Kerekesa *Cenzori* sa bude skladať z troch epizód, ktoré sa majú odohrávať a nakrúcať v Saudskej Arábii, na Ukrajine a v Nigérii. Snímka Roberta Kirchhoffa *Cesta lesom* o rómskom holokauste sa nakrúcala v siedmich (!) európskych krajinách. O svetovom rozmere dokumentu Petra Hledíka *Fotograf Beatles* iste nik nepochybuje. Tento medzinárodný aspekt slovenských filmov, vďaka ktorému majú veľkú šancu zaujať zahraničné publikum, sa mi vidí oveľa dôležitejší než naháňanie koprodukcii. (Ale aby som si aj trochu protirečil: vo všetkých troch prípadoch ide o slovensko-české koprodukcie.) ▲

► FILMOVÉ PODUJATIA NA SLOVENSKU

■ BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE

► www.aic.sk/kinolumiere, www.navstevnik.sk

1 / MÁJ**Derniéra na veľkom plátne***Socializmus* (r. J.-L. Godard, 2010)**1 / 3 – 4 / MÁJ ► 18.15****Výročia osobností: Soňa Valentová***Kladivo na čarodějnice* (r. O. Vávra, 1969), *Zlozor* (r. D. Kodaj, 1971), *Noční jazdci* (r. M. Hollý, 1981)**1 / 3 – 5 / MÁJ ► 20.15****Dennis Hopper, falošný prorok***Frajer Luke* (r. S. Rosenberg, 1967), *Bezstarostná jazda* (r. D. Hopper, 1969), *Apokalypsa* (r. F. Coppola, 1979), *Modrý zamat* (r. D. Lynch, 1986), *Umierajúce zviera* (r. I. Coixet, 2008)**2 / 9 / 16 / 23 / MÁJ ► 18.15****Kraťasy z archívu: Bez práce nie sú koláče**

Pásmo Bez práce nie sú koláče I: *Čierne umenie*, *Pukanskí kolári*, *Oživená hlina*, *Mladé sily*, *Úderník*, *Súkeníctvo kedysi a dnes*, *Druhá smena* (1946 – 1951); pásmo Bez práce nie sú koláče II: *Oravská priehrada*, *Loďníci bez mora* (1953 – 1958); pásmo Bez práce nie sú koláče III: *Ťažký priemysel*, *Slávnosť na Orave*, *Kamila Gudábová*, *Drevorubači*, *Niekedy v novembri*, 1958, *Ľudia na vode*, *Očami kamery* (1952 – 1959); pásmo Bez práce nie sú koláče IV: *Mladí mostári*, *Jeden deň vo VSŽ* (1982 – 1985)

2 / 6 – 12 / 14 – 19 / 21 – 31 / MÁJ ► 18.15, 20.15**Máj, práce čas**

Nočná pošta (r. H. Watt, B. Wright, 1936), *Posledná štácia* (r. F. W. Murnau, 1924), *Varuj...!* (r. M. Frič, 1946), *Moderná doba* (r. Ch. Chaplin, 1936), *Katka* (r. J. Kadár, 1949), *Zlodeji bicyklov* (r. V. De Sica, 1948), *V sobotu večer, v nedeľu ráno* (r. K. Reisz, 1960), *Mamma Roma* (r. P. P. Pasolini, 1962), *Dúha nad Slovenskom* (r. V. Bahna, 1951), *Parížsky máj* (r. Ch. Marker, P. Lhomme, 1963), *Lazy sa pohli* (r. P. Bielik, 1952), *Každý deň odvahu* (r. E. Schorm, 1964), *Havrania cesta* (r. M. Hollý, 1962) + lektorský úvod: Adam Straka, *Kes* (r. K. Loach, 1969), *Dosť dobrí chlapí* (r. J. Režucha, 1971), *Katzelmacher* (r.

R. W. Fassbinder, 1969), *Strach ješ' duše* (r. R. W. Fassbinder, 1974), *Ved'ľajšie zamestnanie: matka* (r. E. Štefankovičová, 1990), *Mzda strachu* (r. W. Friedkin, 1977), *Slnčný štát* (r. Martin Šulík, 2005), *Človek z mramoru* (r. A. Wajda, 1977), *Konvoj* (r. S. Peckinpah, 1978), *Amatér* (r. K. Kieślowski, 1979), *Import Export* (r. U. Seidl, 2007), *Pelle dobyvatel'* (r. B. August, 1987), *Volám sa Joe* (r. K. Loach, 1998), *Do naha!* (r. P. Cattaneo, 1997), *Robotníková smrť* (r. M. Glawogger, 2005), *Irina Palm* (r. S. Garbarski, 2007), *Louise-Michel* (r. B. Delépine, G. de Kervern, 2008), *Mirage* (r. Sz. Hajdu, 2014), *Ocelová vesta* (r. V. Bahna, 1949), *Brewsterove milióny* (r. W. Hill, 1985), *Až do mesta Aš* (r. I. Grófová, 2012) + lektorský úvod: Mária Demečková, pásma Bez práce nie sú koláče I – IV

5 – 6 / MÁJ ► 18.15**Výročia osobností: Aleš Votava***Modré z neba* (r. E. Borušovičová, 1997), *Múry sú vysoké a hrubé* (r. J. Johanides, 2010)**10 / MÁJ ► 17.00****Prezentácia publikácie Karol Plicka**

Slávnostné uvedenie monografickej knihy o etnografovi, folkloristovi, zberateľovi ľudových piesní, fotografovi, scenáristovi, režisérovi a kameramanovi Karolovi Plickovi za účasti autora knihy, teoretika fotografie Mariána Pauera, ktorý Plicku poznal osobne. Po prezentácii uvedie kino o 18.30 hod. Plickov film *Zem spieva* (1933).

10 / 19 / 21 – 22 / 24 – 25 / 27 – 29 / MÁJ ► 18.00, 18.15**Slnko v sieti**

Kristove roky (r. J. Jakubisko, 1967), *Zbehovia a pútnici* (r. J. Jakubisko, 1968), *Vtáčkovia, siroty a blázni* (r. J. Jakubisko, 1969), *Muž, ktorý luže* (r. A. Robbe-Grillet, 1968), *Eden a potom...* (r. A. Robbe-Grillet, 1970) + lektorský úvod: Martin Adam Pavlík, *Služobníčkin príbeh* (r. V. Schlöndorff, 1990), *Postav dom, zasad' strom* (r. J. Jakubisko, 1979) + lektorský úvod: Jakub Lenčేశ, *Sedím na konári a je mi dobre* (r. J. Jakubisko, 1989), *Lepšie byť bohatý a zdravý ako chudobný a chorý* (r. J. Jakubisko, 1992)

10 / MÁJ ► 20.30**Music & Film: Para nad riekou**

Dokumentárna jam session režisérova Roberta Kirchoffa a Filipa Remundu.

13 / MÁJ ▶ 18.15, 20.15

Double Bill

Vládca temnôt (r. J. Carpenter, 1987), *Prichádza Satan!* (r. R. Donner, 1976)

---

13 / MÁJ ▶ 19.30

Trabantom do posledného dychu za účasti tvorcov

---

15 / 29 / MÁJ ▶ 16.30

Detská filmotéka

Pán a hviezdár (r. D. Kodaj, 1959), *Gombíková vojna* (r. Y. Robert, 1962)

---

16 – 31 / MÁJ

€uropske filmy za €uro

Diváci si budú môcť denne pozrieť jeden z obľúbených filmov európskej proveniencie, snímky renomovaných režisérov a ocenených na medzinárodných festivaloch.

---

20 / MÁJ ▶ 18.15, 20.15

Double Bill 2

Mír s tuleni (r. M. Novák, 2007) za účasti režiséra, *Sladký život* (r. F. Fellini, 1960)

---

26 / MÁJ ▶ 17.30

Výročia osobností: Henrieta Peťovská

Oko, Kým sa ucho neodbije, Horí, Orbis pictus, Babka ježibabka, Balada v čipke, Predjarie, Janko Hraško na telesnej výchove, Prečo máme radi sliepky, Idol (r. rôzni, 1968 – 1989) za účasti Henriety Peťovskej

---

27 – 29 / MÁJ

Francúzsky víkend

Súčasný aj archívne filmy francúzskej kinematografie pre divákov všetkých vekových kategórií.

---

27 – 29 / MÁJ ▶ 16.30

Derniéra

8½ (r. F. Fellini, 1963), *Sunset Boulevard* (r. B. Wilder, 1950), *Vtedy na západe* (r. S. Leone, 1968)

■ BRATISLAVA – A4 – PRIESTOR SÚČASNEJ KULTÚRY

▶ www.a4.sk

5 / MÁJ ▶ 19.00, 20.00

Kino inak

Under My Spell (r. L. Halmová), *Na ramenách leva* (r. E. a P. Rebiszovci)

---

15 / MÁJ ▶ 20.00

Experimental: Pripíjam na budúcnosť!

---

18 / MÁJ ▶ 20.00

Autorský večer Mira Rema

Diskusia s dokumentaristom a ukážky z jeho filmov.

---

22 / MÁJ ▶ 20.00

Kino inak: Para nad riekou

---

25 – 29 / MÁJ ▶ 16.00, 18.00, 20.00, 20.15

¡Viva La Película!

V rámci prehliadky španielskeho filmu a jedla budú uvedené filmy *Androidy snívajú* (r. I. de Sosa), *Kravy* (r. J. Medem), *Mokrina* (r. A. Rodríguez), *Ryšavá veвериčka* (r. J. Medem), *Krásna mladosť* (r. J. Rosales), *Zem* (r. J. Medem), *Zranená* (r. F. Franco), *Ako uviazaná na reťazi* (r. D. Galán), *Ma ma* (r. J. Medem) a premietanie pre deti.

■ BRATISLAVA – KC DUNAJ

▶ www.kcdunaj.sk

4 / MÁJ ▶ 20.00

Večer filmov, ktoré zmenili svet

■ BRATISLAVA – ARÉNA ONDREJA NEPELU

5 / MÁJ ▶ 19.00

Hans Zimmer na Slovensku – Live on tour

■ TRNAVA – BERLINER DKP

▶ www.malyberlin.sk

9 / MÁJ ▶ 19.00

Kukadlo: Obchod na korze

Komentovaná projekcia oscarového filmu Jána Kadára a Elmara Klosa.

---

11 / MÁJ ▶ 19.00**Zakázané filmy Mira Rema****■ KOŠICE – TABAČKA KULTURFABRIK**▶ www.tabacka.sk**1 – 3 / MÁJ ▶ 17.00, 18.00, 19.00, 20.00****Francúzske filmy v Tabačke***Francúzsky minister* (r. B. Tavernier), *Michael Kohlhaas* (r. A. des Pallières), *Dievčenská banda* (r. C. Sciamma), *Tomboy* (r. C. Sciamma)**22 / MÁJ ▶ 19.00****KineDok: 6 stupňov****29 / MÁJ ▶ 17.00****Pre deti: *Príbeh lesa*****■ PREHLIADKY A FESTIVALY NA SLOVENSKU****2 – 16 / MÁJ ▶ 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 20.00**
Ozveny Týždňa slovenského filmu

(NITRA – KINOKLUB TATRA, KOŠICE – KINO TABAČKA, MARTIN – MESTSKÁ SCÉNA)

Eva Nová (r. M. Škop), *Vojtech* (r. V. Csudai), *Sedem zhavranelých bratov* (r. A. Nellis), *Malý pán* (r. R. Beran), *Čistič* (r. P. Bebjak), *Očami fotografky* (r. M. Mináč), *Koza* (r. I. Ostrochovský), *Lokalfilmis* (r. J. Kroner)▶ www.tyzdenfilmu.sk**5 / MÁJ – 22 / JÚN****10. Minifestival európskeho filmu 7 x 7**

(BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE, NITRA, BANSKÁ BYSTRICA, PREŠOV, POPRAD, ŽILINA, KOŠICE – CINEMAX)

Fénix (r. Ch. Petzold), *Fúsi* (r. D. Kári), *Mladost* (r. P. Sorrentino), *Ovečka Shaun* (r. M. Burton), *R. Starzack*, *Stratení v Mnichove* (r. P. Zelenka), *Zabijaci* (r. M. Norgaard), *Zbrusu nový zákon* (r. J. Van Dormael)▶ www.cedslovakia.eu**16 – 20 / MÁJ ▶ 16.00 – 22.00**
MFF EKOTOPFILM – ENVIROFILM

(BRATISLAVA – HOTEL TATRA, BANSKÁ BYSTRICA – EUROPA SC, CINEMAX)

Medzinárodný festival filmov o trvalo udržateľnom rozvoji

▶ www.ekotopfilm.sk**▶ PODUJATIA SLOVENSKEHO FILMU V ZAHRAŇIČÍ****19 / FEBRUÁR – JÚN****Buntownicy Kamery – prehliadka filmov československej novej vlny, Varšava, Vroclav**

(POĽSKO)

322 (r. D. Hanák), *Deň náš každodenný* (r. O. Krivánek), *Kristove roky* (r. J. Jakubisko), *Kým sa skončí táto noc* (r. P. Solan), *Obrazy starého sveta* (r. D. Hanák), *Panna zázračnica* (r. Š. Uher), *Slávnosť v botanickej záhrade* (r. E. Havetta), *Slnko v sieti* (r. Š. Uher), *Vtáčkovia, siroty a blázni* (r. J. Jakubisko), *Prišiel k nám Old Shatterhand* (r. D. Hanák)▶ www.kinonh.pl**28 / APRÍL – 3 / MÁJ****Kino na Hranici, Český Těšín, Cieszyn**

(ČESKO, POĽSKO)

Suri (r. P. Barabáš), *Červený kapitán* (r. M. Kollár), *Eva Nová* (r. M. Škop), *Čistič* (r. P. Bebjak), *Koza* (r. I. Ostrochovský), *Rukojemník* (r. J. Nvota), *Farby piesku* (r. L. Kaboš), *Očami fotografky* (r. M. Mináč), *Rytmus: Sídľiskový sen* (r. M. Drobný), *Sedem zhavranelých bratov* (r. A. Nellis), *Ani ve snu!* (r. P. Oukropec), *Ja, Olga Hepnarová* (r. T. Weinreb), *P. Kazda*, *Domáci péče* (r. S. Horák), *Rodinný film* (r. O. Omerzu), *Trabantom do posledného dychu* (r. D. Pribáň), *Červený pavúk* (r. M. Koszalka), *Mirage* (r. Sz. Hajdu), *Želary* (r. O. Trojan), *25 ze šedesátých – Ladislav Helge* (r. Martin Šulík).Sekcia Témy: *Slnko v sieti* (r. Š. Uher), *Šerif za mrežami* (r. D. Plichta), *Dom* (r. Z. Liová), *Lóve* (r. J. Kroner). Herecká retrospektíva Magdy Vášáryovej: *Sladký čas Kalimagdory* (r. L. Lahola), *Vtáčkovia, siroty a blázni* (r. J. Jakubisko), *Tichá radosť* (r. D. Hanák). Retrospektíva tvorcov – Dušan Trančík: *Fotografovanie obyvateľov domu, Šibenica, Tryzna, Vrcholky stromov, Koncert pre pozostalých, Víťaz, Pavilón šeliem, Iná láska, Keď hviezdy boli červené, Tretí návrat aneb Slovenské tango 2, Tisovy stíny.*▶ www.kinonagranicy.pl**28 / APRÍL – 5 / MÁJ****17. MFF Jeonju, Soul** (KÓREJSKÁ REPUBLIKA)*Eva Nová* (r. M. Škop)▶ eng.jiff.or.kr

30 / APRÍL – 12 / MÁJ

Židovský medzinárodný filmový festival,

Sydney, Melbourne (AUSTRÁLIA)

Posledný portrét (r. K. Krausová)

► www.jiff.com

---

4 – 5 / MÁJ

Animated Spirits: Festival európskeho

krátkeho filmu, New York (USA)

Aion (r. P. Heleninová)

---

4 / MÁJ – 30 / JÚN

Týždeň európskeho filmu, Aracaju, Belém,

Belo Horizonte, Brazília, Curitiba, Floripa,

Goiânia, Manaus, Vitória (BRAZÍLIA)

Čistič (r. P. Bebjak)

---

5 – 14 / MÁJ

A Long Week of Short Films Festival, Šanghaj

(ČÍNA)

Fongopolis (r. J. Kožuch)

► www.kankanmedia.org

---

5 – 15 / MÁJ

Torontský židovský filmový festival (KANADA)

Posledný portrét (r. K. Krausová)

► www.tjff.ca

---

6 – 22 / MÁJ

Panorama Europe Film Festival, MOMI

Queens, New York (USA)

Čistič (r. P. Bebjak), *Domáci péče* (r. S. Horák)

► www.eunic-online.eu, www.movingimage.us

---

10 – 15 / MÁJ

13. Neisse Film Festival, Nysa (POĽSKO)

Eva Nová (r. M. Škop)

► www.neissefilmfestival.de

---

11 – 22 / MÁJ

69. MFF Cannes (FRANCÚZSKO)

O festivale čítajte na strane 8.

► www.festival-cannes.com

---

11 – 29 / MÁJ

Európsky filmový festival Nairobi (KEŇA)

Ostrov (r. O. Sedrovičová)

---

12 – 22 / MÁJ

EUFF Singapur (SINGAPUR)

Koza (r. I. Ostrochovský)

► www.euff.sg

---

19 – 20 / MÁJ

Artplay Film Festival, Moskva (RUSKO)

Hviezdny taxík (r. J. Krumpolec)

► www.artplay.tv

---

19 – 24 / MÁJ

Dni slovanskej kultúry, Uherské Hradište,

Modrá, Velehrad, Osvětimany, Staré Město

(ČESKO)

Obrazy starého sveta, Ružove sny (r. D. Hanák)

► www.dny-slovanske-kultury.cz

---

27 / MÁJ – 3 / JÚN

56. Filmfest Zlín (ČESKO)

Hviezdny taxík (r. J. Krumpolec), *Ja, Olga*

Hepnarová (r. T. Weinreb, P. Kazda). Program

festiválu nebol v čase uzávierky *Film.sk* uzavretý.

► www.zlinfest.cz

(REDAKCIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY V PROGRAME PODUJATÍ!)

► **Zuzana Sotáková**

V Cannes aj so Slováckmi

► Daniel Bernát

Po februárovom Berlinale je pred dvermi ďalší zo svetovo najväčších a zároveň najstarších filmových festivalov. Šesťdesiaty deviaty ročník MFF Cannes sa uskutoční v dňoch 11. až 22. mája. Aj za účasti slovenských producentov, distribútorov, organizátorov festivalov či zástupcov Slovenského filmového ústavu.

Semaine de la Critique, čiže Medzinárodný týždeň kritikov. Tak znie názov jednej zo súťažných sekcií festivalu, ktorú treba menovať, pretože v nej bude tento rok zastúpené aj Slovensko. A zastúpi ho film maďarskej režisérky Luce Tóth *Superbia*. Do zoznamu desiatich krátkych titulov sekcie ho vybrali ako jediný animovaný. Ide o maďarsko-česko-slovenskú koprodukcii, pričom za Slovensko sa na nej podieľala spoločnosť Artichoke. „*Oslovil ma autorkin výnimočný vizuálny štýl. Navyše sa jej podarilo nájsť príbeh s mytologickým nadhľadom a súčasne reflektovať aktuálnu tému rodovej rovnosti. Vo svojom filme veľmi vtipne zamenila niektoré stereotypné črty medzi mužmi a ženami. Dala tým bežným veciam nový rozmer,*“ hovorí Juraj Krasnohorský zo spoločnosti Artichoke. „*Maďari majú v poslednom čase na každom veľkom festivale krátky animovaný film a nie je to náhoda. Kiežby úspech tohto projektu presvedčil o dôležitosti podporovať výraznejšou mierou koprodukcii, a to aj krátkych filmov. Vidieť, ako sa pracuje v iných krajinách, a spoznať nových ľudí je na nezaplatenie pre všetky profesie. Navyše je to dobré pre samotný film. A recipročne môžeme nabudúce vyrobiť film slovenskej režisérky v slovensko-maďarsko-českej koprodukcii.*“

Producers Network. To je zase názov podujatia, ktoré prebieha v rámci filmového trhu Marché du Film – rozsiahlej a dôležitej časti festivalu v Cannes. Na Producers Network sa schádzajú stovky producentov, pre ktorých je to možnosť hľadať vhodných partnerov na projekty, nadväzovať spoluprácu alebo jednoducho vymieňať si skúsenosti. „*Plánujem sa zúčastniť na Producers Network, a to aj vďaka producentskému workshopu EAVE, ktorý som absolvovala minulý rok*

a ktorý ma do Producers Network nominoval.“ To už sú slová slovenskej producentky Kataríny Krnáčovej, ktorá objasňuje aj ďalšie súvislosti svojej cesty do Cannes: „*V súčasnosti sme v postprodukcii dlhometrážneho filmu *Ivety Grófovej Piata loď* – anglický názov je *She Is a Harbour* –, pre ktorý budem v Cannes hľadať partnerov na predaj a distribúciu. Vo svojej spoločnosti SiLVERaRT vyvíjam dva nové dlhometrážne filmy, ktoré plánujem na podujatí predstaviť cieľeným partnerom a posilniť tak ich medzinárodný koprodukčný potenciál.*“ Na Producers Network sa chystá aj Wanda Adamík Hrycová, ktorá bude prezentovať pripravovaný projekt Čiara (*The Line*), a zástupcovia spoločnosti MPhilms s vyvíjanými projektmi *Moc (Power)* a *Spievajúci dom (Singing House)*.

Už tradične bude na filmovom trhu Marché du Film fungovať aj slovenský pavilón, respektíve slovensko-český, organizačne zastrešený Slovenským filmovým ústavom a Českým filmovým centrom. Producentom, distribútorom, zástupcom festivalov i novinárom poskytne podmienky na pracovné stretnutia a záujemcom odprezentuje tunajšiu audiovizuálnu tvorbu. K dispozícii bude okrem iného katalóg *Slovak Films 15 – 16* či aktuálna *Správa o stave slovenskej audiovizie 2015*.

Samuela Spišáka poznáme predovšetkým ako herca, ale v prípade krátkeho filmu *Ďakujem za krásne sviatky* je to (úspešný) režisér a jeho snímka bude v Cannes reprezentovať projekt 48 Hour Film Project. No a v slávnom francúzskom letovisku vyvrcholí scenáristický workshop ScriptTeast, na ktorom sa aktuálne zúčastňujú aj Michal Kollár a Tereza Olthová s pripravovaným filmom *Samko Tále – Kniha o cintoríne*. ▲

PREMIÉRA: 19. 5. 2016

Ako sa zbaviť nevesty

(**Jak se zbavit nevěsty**, Česko, 2016)
DCP 2D, 89 min., MP 12, KOMÉDIA

RÉŽIA: Tomáš Svoboda **HRAJÚ:** Lenka Vlasáková, David Matásek, Veronika Žilková, Kordula Stropnická, Andrea Kerestešová, Matyáš Bystroň
DISTRIBÚTOR: Bontonfilm

Eva je moderná dynamická žena, ktorá sa popri synovi a ráznej mame stará aj o svoju cukráreň. S bývalým manželom vychádza viac než dobre, a keď ju pozve na romantickú večeru, dúfa, že ich vzťah naberie druhý dych. Miesto toho sa však dozvedá, že jej ex-manžel sa bude ženiť s krásnou klaviristkou. A nakoniec sa všetci spolu vydajú na dovolenku...

PREMIÉRA: 5. 5. 2016

Bubulín

(**Bouboule**, Belgicko/Švajčiarsko, 2014) DCP 2D + blu-ray + DVD, 81 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA

RÉŽIA: Bruno Deville
HRAJÚ: Swann Arlaud, Julie Ferrier, David Thielemans, François Hadji-Lazaro, Lisa Harder
DISTRIBÚTOR: Film Europe Media Company

Kevin má dvadsať, vyrastá s matkou a dvomi sestrami. Váži 101 kíl. Nezaberá ani akvagymanstika, ani stretnutia s rovesníčkou Alicou, ktorá zo všetkého najviac túži zabiť sa. A keď sa od Kevinu odvráti aj jediný priateľ Moukoubi, zdá sa, že jeho život bude už len plný ústrikov a posmeškov. Ale potom sa objaví mužský vzor – mladík Patrick z bezpečnostnej agentúry.

PREMIÉRA: 26. 5. 2016

Alica v Krajine za zrkadlom

(**Alice Through the Looking Glass**, USA, 2016) DCP 2D + DCP 3D + IMAX 3D, 105 min., MP 7, SLOVENSKÝ DABING/SLOVENSKÉ TITULKY, DOBRODRUŽNÝ/FANTASY

RÉŽIA: James Bobin **HRAJÚ:** Mia Wasikowska, Johnny Depp, Helena Bonham Carter, Anne Hathaway, Sacha Baron Cohen, Rhys Ifans
DISTRIBÚTOR: Saturn Entertainment

Alica sa ujala remesla po otcovi a posledné roky strávila ako námorníčka. Po návrate do Londýna objaví kúzelné zrkadlo, cez ktoré sa dostane späť do Krajiny zázrakov. Lenže bláznivý Klobočník nie je vo svojej koži a Alica sa musí vydať na dobrodružnú výpravu, aby ho zachránila.

PREMIÉRA: 5. 5. 2016

Captain America: Občianska vojna

(**Captain America: Civil War**, USA, 2016) DCP 2D + DCP 3D + IMAX 3D, 150 min., MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY, DOBRODRUŽNÝ/AKČNÝ

RÉŽIA: Anthony Russo, Joe Russo
HRAJÚ: Chris Evans, Robert Downey Jr., Scarlett Johansson, Sebastian Stan, Anthony Mackie, Emily VanCamp, Don Cheadle
DISTRIBÚTOR: Saturn Entertainment

Skupina Avengers je rozdelená na dva tábory. Jeden na čele so Stevom Rogersom bojuje za svoju slobodu. Druhý, vedený Tonym Starkom, súhlasí, aby Avengers kontrolovala vládna organizácia.

PREMIÉRA: 12. 5. 2016

Angry Birds vo filme

(**The Angry Birds Movie**, USA, 2016) DCP 2D + DCP 3D, 97 min., MP, SLOVENSKÝ DABING, ANIMOVANÁ ROZPRÁVKA

RÉŽIA: Clay Kaytis, Fergal Reilly
V SLOVENSKOM ZMENÍ: Peter Sklár, Vladimír Kobliensky, Dano Dangel, Peter Marcin, Petra Polnišová, Zuzana Šebová
DISTRIBÚTOR: Itafilm

Príbeh filmu zavedie divákov na ostrov, kde žijú nelietajúci, ale inak šťastní vtáci. Teda až na pár výnimiek. V tropickom raji sa totiž nájdu aj našťavní operenci, ktorí spolu tvoria partiu neoblúbených outsiderov. Keď na ostrov dorazia záhadné zelené prasatá, musí táto partia zachrániť svoj domov.

PREMIÉRA: 12. 5. 2016

Ďaleko od ľudí

(**Loain des hommes**, Francúzsko, 2014) DCP 2D + blu-ray + DVD, 102 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DOBRODRUŽNÁ DRÁMA

RÉŽIA: David Oelhoffen **HRAJÚ:** Viggo Mortensen, Reda Kateb, Djemel Barek, Vincent Martin
DISTRIBÚTOR: Film Europe Media Company

Alžírsko 1954. V období plnom nepokojov sa na cestu cez pohorie Atlas vydáva zvláštna dvojica mužov – dedičan Mohamed, obvinený z vraždy, a učiteľ európskeho pôvodu Daru, ktorého vybrali ako jeho sprievod na súd.

► Pred filmom sa bude premietiť krátky animovaný titul **Kovbojsko** (Slovensko, 2015, r. Dávid Štumpf) – o snímke čítajte viac na strane 12.

PREMIÉRA: 26. 5. 2016

Maggie má plán

(**Maggie's Plan**, USA, 2015) DCP 2D, 99 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, ROMANTICKÁ KOMÉDIA

RÉŽIA: Rebecca Miller

HRAJÚ: Greta Gerwig, Ethan Hawke, Bill Hader, Maya Rudolph, Julianne Moore

DISTRIBÚTOR: CinemArt SK

Maggin plán mať a vychovávať dieťa bez muža stroskotá, keď sa zamiluje do Johna – ženatého chlapíka, ruinujúceho svoje krehké manželstvo s Georgette.

PREMIÉRA: 12. 5. 2016

Pátranie

(**The Search**, Francúzsko, 2014) DCP 2D + blu-ray + DVD, 135 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA/VOJNOVÝ

RÉŽIA: Michel Hazanavicius **HRAJÚ:** Annette Bening, Bérénice Bejo, Maxim Jemelianov, Abdul Chalim Mamuciev, Zuchra Duišvilii, Lela Bagakašvilii

DISTRIBÚTOR: Film Europe Media Company

Štyri príbehy, ktoré spojíla vojna a bizarné zvráty osudu. V čase vojny v Čečensku sa zdravotná sestra Carole ujme čečenského chlapca, po ktorom zúfalo pátra jeho staršia sestra Raisa. Do deja vstupuje aj 20-ročný Koťa – regrút, ktorého postupne ubíja každodenný vojnový režim.

PREMIÉRA: 12. 5. 2016

Mia madre

(**Mia madre**, Taliansko/Francúzsko, 2015) DCP 2D + blu-ray + DVD, 106 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA/KOMÉDIA

RÉŽIA: Nanni Moretti

HRAJÚ: Margherita Buy, John Turturro, Giulia Lazzarini, Nanni Moretti, Beatrice Mancini

DISTRIBÚTOR: Film Europe Media Company

Margherita je režisérka, ktorá sa práve nachádza uprostred nakrúcania tak trochu neoriginálnej sociálnej drámy o vzbuze v továrni. Popri starostiach s hercami, predovšetkým s neznesiteľne egocentrickým Barrym Hugginsom, prežíva i ťažkú osobnú krízu – umiera jej matka. Filmárka zväzda vnútorný súboj nielen s réžiou filmu, ale aj vlastného života.

PREMIÉRA: 26. 5. 2016

Poklad

(**Comoara**, Rumunsko/Francúzsko, 2015) DCP 2D + blu-ray + DVD, 89 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA

RÉŽIA: Corneliu Porumboiu **HRAJÚ:** Cuzin Toma, Adrian Purcareașcu, Corneliu Cozmei, Cristina Toma, Nicodim Toma, Toma Cuzin, Laurentiu Lazar, Radu Banzaru

DISTRIBÚTOR: ASFK

Komorná komédia s jemným sarkastickým nádychom a prekvapivým koncom. Rozpráva príbeh pracovníka realitnej kancelárie, od ktorého si jeho sused Adrian chce požičať peniaze na detektor kovov. Ten totiž potrebuje na hľadanie zakopaného pokladu po svojom pradedovi.

PREMIÉRA: 19. 5. 2016

Naša malá sestra

(**Umimachi Diary**, Japonsko, 2015) DCP 2D + blu-ray + DVD, 128 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA

RÉŽIA: Hirokazu Kore-eda **HRAJÚ:** Haruka Ajase, Masami Nagasawa, Kaho, Suzu Hirose, Šin'iči Cucumi, Rjo Kase, Lily Franky, Džun Fubuki

DISTRIBÚTOR: Film Europe Media Company

Tri sestry žijú spoločne vo veľkom dome v meste Kamakura. Keď zomrie ich otec, ktorý od rodiny odišiel pred pätnástimi rokmi, cestujú na vidiek na pohreb, kde spoznajú svoju plachú nevlastnú sestru. Ich návrh, aby odišla žiť s nimi, dospievajúca Suzu s nadšením prijíma. Začína sa tak obdobie sladkých i trpkých dobrodružstiev.

PREMIÉRA: 5. 5. 2016

Polednice

(**Polednice**, Česko, 2016) DCP 2D, 90 min., MP 12, HOROR

RÉŽIA: Jiří Sádlek

HRAJÚ: Aňa Geislerová, Karolína Lipovská, Daniela Kolářová, Zdeněk Mucha, Jiří Štrébl

DISTRIBÚTOR: Continental film

Eliška sa s dcérou po rokoch vráti do rodnej dediny svojho muža, aby sa tu pokúsila o nový začiatok. Okrem vlúdneho prijatia susedmi ju čaká aj stretnutie s miestnou čudáčkou, ktorá vo svojej pomätenej mysli vlečie ťarchu svojho vlastného nešťastia z minulosti. Okolo Elišky sa zrazu začnú spriadať siete prekliatia...

PREMIÉRA: 5. 5. 2016

Návštevníci 3: Revolúcia

(Les Visiteurs: La Révolution, Francúzsko, 2016) DCP 2D, 109 min., MP 12, ČESKÝ DABING, KOMÉDIA

RÉŽIA: Jean-Marie Poiré **HRAJÚ:** Christian Clavier, Jean Reno, Franck Dubosc, Karín Viard, Sylvie Testud, Marie-Anne Chazel

DISTRIBÚTOR: Bontonfilm

Pokračovanie známej komédie zaviedie „magorov“ zo stredoveku do čias Veľkej francúzskej revolúcie na konci 18. storočia. Okrem nepochopiteľných pravidiel doby musia rytier Godefroy de Montmirail a jeho sluha Jacquouille čeliť aj svojim potomkom.

PREMIÉRA: 26. 5. 2016

Odkaz vo fľaši

(Flaskepost fra P, Dánsko/Nemecko/Švédsko/Nórsko, 2016) DCP 2D, 112 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, TRILER

RÉŽIA: Hans Petter Moland **HRAJÚ:** Nikolaj Lie Kaas, Fares Fares, Pål Sverre Hagen

DISTRIBÚTOR: Continental film

Dvojičky Samuel a Magdalena, vyrastajúce v náboženskej komunite v Dánsku, náhle zmiznú. Medzitým na policajnej stanici v Kodani zistia, že osem rokov zabudnutá správa vo fľaši obsahuje volanie o pomoc od chlapca v zajatí. Carl Mørck a jeho asistent Assad z Oddelenia Q pre „prípady hodné zvláštnej pozornosti“ zistia, že medzi týmito dvomi prípadmi existuje spojenie.

PREMIÉRA: 19. 5. 2016

Para nad riekou

(Pára nad riekou, Česko/Slovensko, 2015) DCP 2D + blu-ray + DVD, 90 min., MN 15, DOKUMENTÁRNA JAM SESSION

RÉŽIA: Robert Kirchhoff, Filip Remunda

ÚČINKUJÚ: Laco Deczi, Lubomír Tamaškovič, Ján Jankeje, Ted Curson, Chris De Pino, Alan Silva

DISTRIBÚTOR: ASFK

Dokument nahliada do životov troch zostarnutých džezmenov – trubkára Laca Deczzy, saxofonistu Lubomíra Tamaškoviča a kontrabasistu Jána Jankejeho, ktorí kedysi utiekli z Československa na Západ, kde zažiarili po boku renomovaných svetových hudobníkov.

► Viac o filme čítajte na strane 13.

PREMIÉRA: 5. 5. 2016

Príbeh lesa

(Les saison, Francúzsko, 2015) DCP 2D + MP4, 97 min., MP 12, ČESKÝ DABING, DOKUMENTÁRNY FILM

RÉŽIA: Jacques Perrin, Jacques Cluzaud

DISTRIBÚTOR: ASFK

Príbeh lesa od ľadovej doby až po súčasnosť, jeho vzrušujúci kolobeh plný života vo vizuálne pútavom rozprávaní.

PREMIÉRA: 12. 5. 2016

Susedia na odstrel 2

(Neighbors 2: Sorority Rising, USA, 2016) DCP 2D, 104 min., MN 15, SLOVENSKÉ TITULKY, KOMÉDIA

RÉŽIA: Nicholas Stoller

HRAJÚ: Chloë Grace Moretz, Rose Byrne, Selena Gomez

DISTRIBÚTOR: CinemArt SK

Len čo sa Mac a Kelly Radnerovci zbavili jedných nepohodných študentov, ktorí organizovali šialené párty, majú na krku ďalších. A tentoraz je to možno ešte horšie – sú to totiž študentky...

PREMIÉRA: 12. 5. 2016

Trabantom do posledného dychu

(Trabantom do posledného dechu, Česko, 2016) DCP 2D + DVD + MP4, 96 min., MP 12, DOKUMENTÁRNY FILM

RÉŽIA: Dan Přibáň

DISTRIBÚTOR: ASFK

Asi najznámejší český cestovateľ súčasnosti Dan Přibáň podnikol svoju doteraz najnáročnejšiu expedíciu. Pozoruhodná výprava, ktorú tvorili posádky dvoch žltých trabantov, poľského fiata, čezty, jawy a dvoch invalidných vozíkov, sa vydala z Perthu v Austrálii cez Východný Timor, Indonéziu a Malajziu až do Thajska.

PREMIÉRA: 19. 5. 2016

X-Men: Apokalypsa

(X-Men: Apocalypse, USA, 2016) DCP 2D so slovenskými titulkami alebo s českým dabingom + DCP 3D s českým dabingom + IMAX s českými titulkami, 130 min., MP 12, AKČNÝ/DOBRODRUŽNÝ/FANTASY

RÉŽIA: Bryan Singer

HRAJÚ: James McAvoy, Michael Fassbender, Jennifer Lawrence, Nicholas Hoult, Oscar Isaac

DISTRIBÚTOR: CinemArt SK

Zo sveta, do ktorého sa Apokalypsa po tisíc rokoch prebudil, je rožčarovany. Zostaví teda tím mutantov, v ktorom je aj sklamaný Magneto, aby očistil ľudstvo a nastolil nový svetový poriadok. Osud Zeme tak visí na vlásku a proti nemu povstanú mladí mutanti na čele s Raven a profesorom X.

Krátke, animované, slovenské – do kín ide Kovbojsko

Keď na žilinskej Fest Anči získa slovenský „animák“ D Award, znamená to preň otvorené dvere do kinodistribúcie. Naposledy sme tak na plátne mohli vidieť snímku Veroniky Kocourkovej *Ako vzniká tornádo*, ktorá cenu vyhrala v roku 2014 a na konci toho istého roku ju začali premietiť ako predfilm k nórskemu rodinnému titulu *Magické striebro – hľadanie kúzelného rohu* (r. Arne Lindtner Næss). „Udelením tohto ocenenia chceme podporiť mladých tvorcov a pomôcť propagácii ich krátkych animovaných filmov,“ uviedla vtedy Eva Ujlakyová z distribučnej spoločnosti Film Europe. Tá teraz dostáva do kín vlnajšieho nositeľa Anča D Award – film *Kovbojsko* Dávida Štumpfá. „Podľa pravidiel divokého západu má byť každý zlodej potrestaný. Ale keď sa šerifovi pokazí kôň, je ťažké predvídať, či spravodlivosť ostane spravodlivosťou,“ tak znie stručná anotácia päťminútových snímky, ktorá sa bude v kinách premietiť od 12. mája pred francúzskym celovečerným titulom *Ďaleko od ľudí* (r. David Oelhoffen). Dávid Štumpfá je bývalý študent Ateliéru animovanej tvorby FTF VŠMU v Bratislave, v súčasnosti poslucháč Katedry animovanej tvorby FAMU v Prahe. Podieľa sa aj na animácii a kompozitingu seriálu *Drobcí* (r. Vanda Raýmanová a Michal Struss) a spolu s Michaelou Mihályiovou pracuje na krátkom animovanom filme *Koniec*, v ktorom sa „z biblickej legendy o Noemovej arche stane ironické rozprávanie o fungovaní sveta“. Mimochodom, od 3. do 5. mája sa v rámci festivalu Anifilm v Třeboni uskutoční podujatie Visegrad Animation Forum, kde sa bude projekt *Koniec* prezentovať v kategórii krátkych filmov a tvorcovia sa tak budú zároveň uchádzať o finančnú podporu 2 000 eur na ďalší vývoj.

(REDAKCIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY
TÝKAJÚCE SA DISTRIBUČNÝCH TITULOV!)

► Zuzana Sotáková a Miro Ulman

► dan

Poézia ako čin

► **Jakub Lazarčík** (publicista)

Trubkár Laco Deczi, saxofonista Ľubomír Tamaškovič, kontrabasista Ján Jankeje – traja džezmeni, ktorých životy zachytáva nový dokument Roberta Kirchhoffa a Filipa Remunda. Snímka *Para nad riekou* je absurdnou odyseou s odkazom, že sláva i život sa rozplynú. Ako východisko na ceste k nesmrteľnosti sa javí poézia, ktorú trojica hudobníkov žije.

„Ten impulz prišiel spontánne. Film, ktorý sme chceli nakrúcať, mal vyzeráť inak, ale asi je to tak vždy. Chceli sme nakrúcať podľa knižnej predlohy Jírku Šebánka Laco Deczi na plný plyn, angažovať Alexandrovovcov, obliecť Laca Decziho do sovietskej vojenskej uniformy a urobiť z neho trubkára v Alexandrovovskom súbore piesní a tancov. Hral by duetá s Felixom Slováčkom a sprevádzal by Helenu Vondráčkovú,“ hovorí o začiatkoch projektu Robert Kirchhoff. Snímka vznikala niekoľko rokov a bol to práve Deczi, ktorý výrazne ovplyvnil jej podobu. „Laco nás začal ťahať iným smerom a my sme sa cestou chytali všetkého, čo by filmu pomohlo. A tak sme tam dostali dve ďalšie postavy: Ľubomíra Tamaškoviča a Jana Jankejeho,“ pokračuje Kirchhoff. „Bolo skvelé sledovať, ako sa skrz našich troch hlavných hrdinov stretávame s ďalšími a ďalšími nadrealistami,“ prezrádza zasa Filip Remunda, ako sa do filmu dostali aj Ted Curson, Chris De Pino či Alan Silva. Hoci režiséri, ktorých pred rokmi zoznámil producent Boris Hochel, v podstate nakrúcali skupinový portrét, výsledok si vyslúžil označenie dokumentárna jam session. Dôvodom môže byť to, že sa pri nakrúcaní pokúšali porušovať konvencie zaužívané hlavne v televíznej tvorbe. „Bolo nám jasné, že akýkoľvek pokus zviazať všetky tie

svojrázne postavy informáciami zničí ten pocit na hranici šialenstva, ktorý sme zažívali v ich blízkosti. Preto sme sa rozhodli pracovať len s náznakmi nevyhnutných faktov a dali prednosť rozprávaníu cez nespojitú situáciu,“ vysvetľuje Remunda, zatiaľ čo Kirchhoff prirovnáva nakrúcanie k improvizácii ako v džezovej muzike. „Niekedy sme nechali situácie úplne bez dozoru, len s kameramanom. Nazvali sme to autoréžia.“

Film je napokon sledom absurdných a tragikomických situácií. „Všetky signály sme vnímali ako znamenia, vymýšľali sme situácie, doslova sme sa drelí s obrazmi a formou. Každá z našich postáv má svoj vlastný obsah a ten nám ukazoval mieru vecí. Takže sme sa nakoniec dopracovali k istému zjednoteniu – poézia ako čin. Tí ľudia žijú poéziu celý život a v tomto filme sme aspoň čiastočne zobrazili časť cesty každého z nich. Vznikla absurdná odysea, boj medzi existenciou a smrťou. Ale sloboda ostáva ako konštanta,“ hovorí Kirchhoff.

Prerodom pritom neprešla len snímka, ale aj jej názov. Od pôvodného *Jazz Wars*, ktorý parafrázoval *Hviezdne vojny*, cez *Jas až požiar* a *Ostrov bláznov* až po finálny názov, ktorý vychádza z vety Ľubomíra Tamaškoviča, vyslovenej v úvode filmu: Život je ako para nad riekou, preto nie je kam sa ponáhať. ▲

FOTO: ASFK

Para nad riekou (Para nad riekou, r. Robert Kirchhoff, Filip Remunda, Česko/Slovensko, 2016) • CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 200 000 eur (podpora Audiovizuálneho fondu: 26 000 eur, podpora MK SR: 60 000 eur) • POČET KÓPIÍ, V KTORÝCH SA FILM BUDE DISTRIBUOVAŤ V SLOVENSÝCH KINÁCH: Film sa bude distribuovať na DCP, DVD a blu-ray nosičoch.

Autorský zákon a audiovizuálne diela

► Daniel Bernát

Prvého januára tohto roku nadobudol účinnosť zákon č. 185/2015 Z. z., takzvaný autorský zákon. V nasledujúcom texte sa pokúsime priblížiť aspoň základné pojmy a ustanovenia, ktoré sa viažu na oblasť audiovizuálnej tvorby. Východiskom a pomôckou sa nám stala panelová diskusia, ktorá sa uskutočnila v apríli v rámci Týždňa slovenského filmu.

V tejto diskusii sa novému autorskému zákonu venovala riaditeľka LITA, autorskej spoločnosti, Magdaléna Debnárová a generálny riaditeľ sekcie médií, audiovizie a autorského práva MK SR Anton Škreko.

Autorské dielo vrátane audiovizuálneho je výsledkom tvorivej duševnej činnosti, pričom nový zákon hovorí o *jedinečnom výsledku*, čím chce poukázať na neopakovateľnosť diela. Audiovizuálne dielo je definované ako *dielo vytvorené filmovými tvorivými postupmi, ako aj výberom a spracovaním diel audiovizuálne použitých bez ohľadu na formu a spôsob ich spracovania, vnímateľné prostredníctvom technického zariadenia ako sled zaznamenaných, zámerne usporiadaných a navzájom súvisiacich obrazov vyvolávajúcich dojem pohybu a sprevádzaných zvukom alebo bez neho*.

Podľa Magdalény Debnárovej upravuje nový zákon autorstvo audiovizuálneho diela presnejšie ako ten predchádzajúci. Za autorov sa považujú režisér, autor scenára, autor dialógov aj hudby, pokiaľ vznikla osobitne pre dané dielo, a iná fyzická osoba, ak sa podieľala na vytvorení audiovizuálneho diela tvorivou duševnou činnosťou. Zákon nevylučuje z okruhu možných autorov ani zástupcov profesií, ako sú kameramani, výtvarníci, scénografi, majstri zvuku a podobne, priamo ich však neuvádza.

Zákon definuje aj producenta, respektíve výrobcu originálu audiovizuálneho diela, ako *osobu, ktorá iniciovala alebo zabezpečila vytvorenie audiovizuálneho diela a je výrobcom prvého audiovizuálneho záznamu tohto diela*.

Pri špecifikácii audiovizuálneho diela sa objavilo aj spojenie *audiovizuálne použité dielo*, čo je oblasť, ktorú nový zákon po prvý raz dôslednejšie upravuje. Ide o dielo, ktoré je so súhlasom jeho autora *adaptované na*

vytvorenie audiovizuálneho diela (napríklad adaptácia literárnej predlohy či divadelnej hry), *spracované alebo inak použité a vložené do audiovizuálneho diela* (napríklad upravené archívne fotografie) *alebo vložené do audiovizuálneho diela ako jeho súčasť* (napríklad pieseň, ktorá nevznikla priamo pre dané dielo).

Zo zákona vyplýva, že majetkové práva k audiovizuálnemu dielu vykonáva výrobca, čiže producent, ak nie je dohodnuté inak (teda licenčnou zmluvou). Aby sa však producent stal zákonným vykonávateľom práv k audiovizuálnemu dielu, musí splniť viacero podmienok: mať od autorov písomný súhlas na vytvorenie originálu diela, dohodnúť sa s nimi na odmene za vytvorenie diela a na odmene alebo spôsobe jej určenia osobitne za každé jednotlivé použitie diela. Na dohodu sa potom vzťahujú ustanovenia o licenčnej odmene. V prípade, že výrobca tieto podmienky splní, je vykonávateľom majetkových práv autorov a *má výhradnú licenciu v neobmedzenom rozsahu na celý čas trvania majetkových práv na použitie audiovizuálneho diela alebo jeho časti v znení pôvodnom, dabovanom alebo doplnenom o titulky, a to s možnosťou udelenia sublicencie alebo postúpenia licencie; ďalej je povinný previesť odmenu za káblovú retransmisiu audiovizuálneho diela, ktorú mu vyplatí príslušná organizácia kolektívnej správy, bez zbytočného odkladu po takomto vyplatení v prospech autorov audiovizuálneho diela; právo autorov audiovizuálneho diela na náhradu odmeny (za rozmnožovanie na súkromnú potrebu) a na primeranú odmenu (za nájom diela) zostávajú zachované*.

Pri objasňovaní výkonu majetkových práv zo zákona sme už použili formuláciu *„ak nie je dohodnuté inak“*, čím sa otvorila otázka licenčných zmlúv, ktoréj sa vo svojom príspevku počas diskusie podrobnejšie ve-

noval Anton Škreko. Licencia je súhlas na použitie diela, ktorý poskytuje autor diela – nadobúdateľ tak získava formou licenčnej zmluvy súhlas na rôzne spôsoby použitia diela. Zákon v § 19 špecifikuje viacero druhov použitia. Zároveň priamo uvádza, že dielo je možné použiť iba so súhlasom autora (ak nejde o zákonnú výnimku) a za použitie diela má autor právo na dohodnutú odmenu. Pri dohode o odmene by mala platiť zásada rovnosti subjektov a ich dispozičnej autonómie – teda že každá strana má právo predostrieť vlastnú predstavu o odmene. Dohoda o odplate môže mať podobu jednorazovej alebo podielovej odmeny, môže však dôjsť aj k dohode o bezodplatnom poskytnutí licencie. V situácii, keď zmluva neobsahuje konkrétnu dohodu o odplate alebo ide o neformálnu zmluvu s ťažko dohľadateľnými podmienkami, platí všeobecné zákonné pravidlo o odmene za použitie diela, takže licenčná

zmluva nie je v tomto prípade z hľadiska zákona vnímaná ako bezodplatná.

Výkon majetkových práv autorov, teda použitie audiovizuálneho diela, je koncentrovaný u výrobcu, producenta. Ten však musí s autormi uzavrieť dohodu o odmene za vytvorenie audiovizuálneho diela a jeho použitie – pri uplatnení zákonného režimu formou podielovej odmeny. Producent nemá v takomto zákonnom režime možnosť „vykúpiť“ práva autorov jednorazovou odmenou.

Samozrejme, v prípade porušenia akéhokoľvek práva autora si ten môže uplatňovať rôzne nároky, medzi nimi aj nároky na náhradu škody a vydanie bezdôvodného obohatenia, ktoré upravuje Občiansky zákonník. Náhrada škody sa pritom vypočítava z potenciálnej licenčnej odmeny, čo platí aj pri vydávaní bezdôvodného obohatenia. ▲

REAKCIA

Analytik Mediálneho inštitútu **Radoslav Kutaš** odpovedá na otázku *Film.sk*: **Ak sa sústredíme na oblasť audiovizuálnych diel, v ktorých bodoch došlo v novom autorskom zákone k podstatnejším zmenám oproti tomu predchádzajúcemu?**

Pokiaľ o zákone uvažujeme v intenciách vzťahu autor audiovizuálneho diela – producent (výrobca), je nový autorský zákon jednoznačne naklonený autorovi. Vo vzťahu vlastných autorov audiovizuálnych diel k výrobcovi sa režim výkonu práv dokonca sprísnil na úkor výrobcu. Nielenže sa výrobca, ktorý mieni uplatniť výkon práv zo zákona, musí dohodnúť s autorom audiovizuálneho diela v zásade na výnosovej odmene z použitia audiovizuálneho diela (inak zákonný výkon vôbec nevznikne), ale je aj povinný previesť na autora všetku odmenu z káblovej retransmisie, ktorú za audiovizuálne dielo vyberie organizácia kolektívnej správy práv.

Podľa mojej skúsenosti je pre výrobcov, ale aj autorov samotných najťažšie uchopiteľný práve režim zákonného výkonu práv autorov audiovizuálnych diel výrobcom (producentom). Hoci by mal byť založený na obdobných princípoch ako výkon práv zamestnávateľom, kladie na zmluvné strany oveľa vyššie nároky, ktoré sú v konečnom dôsledku odrádzajúce.

Za najpodstatnejšiu (pozitívnu) zmenu považujem vymedzenie režimu audiovizuálne použitých diel, ktorý sme zatiaľ nemali priamo ustanovený. Ide o precíznejšie vymedzenie použitia preexistenčných

diel (t. j. diel existujúcich už pred vznikom audiovizuálneho diela) v rámci audiovizuálneho diela. Tento režim je k produkcii diel oveľa priateľskejší v porovnaní s rigidným režimom platným pre vlastných autorov audiovizuálneho diela.

Režim výkonu práv v rámci použitia audiovizuálneho diela je však podľa mňa zbytočne zaťažený aj viacerými neprogresívnymi obmedzeniami:

1. Výrobca je rovnako ako pri vlastných autoroch audiovizuálneho diela povinný previesť na autora audiovizuálne použitého diela všetku odmenu z káblovej retransmisie, dokonca aj vtedy, keď sa s autorom dohodol na jednorazovej odmene (napr. za 10 sekúnd použitej hudby) pokrývajúcej všetky použitia diela.

2. Zákonný výkon práv sa nedá použiť na každé audiovizuálne použité dielo; napríklad pri literárnej predlohe, ktorá sa adaptuje na účely sfilmovania (§ 85 ods. 1 písm. a/), možno naďalej získať práva len licenčnou zmluvou.

3. Sporný je vznik zákonného výkonu v prípade bezodplatného súhlasu; keďže dohoda o odmene priamo odkazuje na § 69, je podľa mňa vznik zákonného výkonu pri bezodplatnom súhlase (napr. ak filmár získa od zahraničného autora pesničky súhlas na 10-sekundovú ukážku bez nároku na odmenu) prinajmenšom otázný. V danom prípade je preto vhodnejšie ísť cestou aspoň symbolickej odmeny alebo využiť inštitút bezodplatnej nevýhradnej licencie.

20 rokov, 39 vydaní

Filmologický časopis *Kino-Ikon* si pripomína 20. výročie svojho vzniku, pripomeňme si teda tých, ktorí ho zakladali: boli to pedagógovia a študenti Katedry filmovej vedy FTF VŠMU Jozef Macko, Jana Žilčayová, Andrea Horečná, Vladimír Mičoušek, Peter Gavalier a Václav Macek. A kým sa prelistujete k rozhovoru so súčasným šéfredaktorom *Kino-Ikonu* Martinom Kaňuchom, prinášame vám vyjadrenia niektorých jeho prispievateľov.

Václav Macek, filmový historik

Keď sme pred dvadsiatimi rokmi „na kolene“ zakladali časopis vrátane experimentu s rotujúcim šéfredaktorom, mysleli sme vždy len na ďalšie číslo. Nikto nemal víziu dvadsaťročnej existencie. Chceli sme si len vytvoriť publikačný priestor na štúdiu, ktoré sme na Slovensku nemali kde zverejniť. Za dvadsať rokov časopis neskutočne vyrástol, profesionalizoval sa do tej miery, že je porovnateľný s obdobnými periodikami v Česku, Rakúsku či Poľsku. Veľmi oceňujem vyvážený pomer medzi prekladovými a pôvodnými domácimi i zahraničnými materiálmi, schopnosť šéfredaktora Martina Kaňucha udržiavať zdravý pomer medzi populárnejšími témami a náročnejšími štúdiami. Myslím si, že je to časopis nenahraditeľný a inšpiratívny nielen pre filmovú obec, ale pre celé umenovedné prostredie na Slovensku.

Peter Michalovič, teoretik a estetik filmu

Časopis, ktorý sa robil na kolene, sa v priebehu dvadsiatich rokov zmenil na uznávaný vedecký časopis. Veľkú zásluhu má na tom jeho šéfredaktor Martin Kaňuch, ktorý dbá nielen na kvalitu príspevkov, ale aj na pútavý a súčasný grafický dizajn. Dnes je *Kino-Ikon* vážnym partnerom a zároveň konkurentom podobných filmologických časopisov prinajmenšom v strednej Európe. Plní však ešte jednu veľmi dôležitú funkciu. Dáva priestor mladým, debutujúcim autorom. Mnohí z nich plynule prešli z prílohy *Frame* priamo na „hlavnú“ stránku *Kino-Ikonu*. Dvadsať rokov v prípade iných časopisov je neraz dôvodom zamyslieť sa nad ich ukončením, v prípade *Kino-Ikonu* sa iba začína plnokrvná mladosť, ktorá bude trvať dovtedy, dokedy doň bude prúdiť mladá krv, čiže veľmi, veľmi dlho.

Martin Šmatlák, filmový kritik

Kino-Ikon sa postupne vyprofiloval na najdôležitejšie odborné a vedecké periodikum v oblasti filmového umenia na Slovensku. Má dobrú obsahovú štruktúru aj rešpektované autorské či redakčné zázemie. Je nevyhnutnou platformou na existenciu a rozvoj slovenskej filmológie, ktorá sa úspešne dostáva aj do medzinárodného kontextu. Zatiaľ tu niet iného priestoru na skutočne fundovaný diskurz v oblasti filmu a audiovizie. Aj preto by časopisu prospela ambícia smerujúca k jeho častejšej periodicite.

Pavel Branko, filmový publicista

Kino-Ikon oslavuje 20. narodeniny. Rozrastá sa rozsah, mení sa zloženie redakcie, trvá však kontinuita na kapitánskom mostíku. Osobnosť Martina Kaňucha zabezpečuje stabilný kurz plavby k nestabilnému, premieňajúcemu sa cieľu. Len o dva roky menej stojí pri kormidle SFÚ Peter Dubecký, a hoci *Kino-Ikon* nevydáva SFÚ, iba na ňom spolupracuje, rozkvet časopisu tvorí s rozkvetom SFÚ spojené nádoby. Akokoľvek sa rozrastá obsah a obmieňa okruh spolupracovníkov, takže sa k slovu dostáva čoraz širší generačný vejár filmológov, historikov a kritikov, trvalkou redakčného programu ostáva problematika filmu ako umenia, jeho premien pod vplyvom politických či ekonomických kontextov, jeho reakcií na tieto vplyvy či vzťahy medzi skutočnosťou a jej zrkadlením. V druhej vývinovej fáze čoraz väčšmi dostáva priestor problematika popkultúry či subkultúry, kde sa generácie, ktoré ešte naplno zažili epochu súbojov s ideologickými mantinelmi, možno necítia až tak doma, to je však asi logický vývin, daný tak generačne, ako aj ponovembrovou ekonomizáciou kultúry. *Kino-Ikon* však pretrváva predovšetkým ako kultúrotvorná platforma a nezošuchuje sa smerom k posúvaniu kinematografie ako zábavného priemyslu.

Dokumentárne konfrontácie na VŠMU

Študentské konfrontácie venované dokumentárnym filmom sa uskutočnili 22. apríla na pôde FTF VŠMU. Po projekcii filmov už tradične nasledovalo čítanie kritik a diskusia medzi kritikmi a dokumentaristami. Ťažko povedať, či bol problém v zlej propagácii, pracovnej vyťažnosti študentov, prostom nezaujme alebo strachu z konfrontovania sa, ale podujatie opäť poznamenala pomerne slabá účasť tvorcov posudzovaných filmov – zúčastnili sa len Kristína Schnirzová a Edo Cicha. Šesť z ôsmich filmov nemal kto obhajovať a česť tvorcov zachraňovali len pedagógovia ateliéru dokumentárnej tvorby Marek Šulík a Jaro Vojtek. Napriek tomu bola diskusia pomerne podnetná.

Jakub Lenčes svojím textom o filme Petry Mužikovej *Poblíž sebe* rozvíril debatu o vhodnosti emocionálnej, ironickej a mimoriadne subjektívnej kritiky. Tú však koncipoval ako text podobajúci sa na príslušný film, ktorým presne vystihol repetitívny a povrchný charakter diela. Zaujímavé otázky o postavení homosexuálov v slovenskej spoločnosti i o tvorbe Dominika Jursu vyvolala Petra Sedláková svojou kritikou filmu *Odchádzame z tejto krajiny*. Jursa bol totižto oproti svojim predchádzajúcim filmom o niečo tendenčnejší. V neposlednom rade treba spomenúť aj diskusiu o príbehu v dokumentárnom filme a o druhovom zaradení emocionálne silnej a zaujímavej snímky *Ahaj Láska* Leny Kušnierikovej. Ako autor jedného z textov sa nevyhne vydvihnutiu filmu Eda Cichu *Svet plotov*, v ktorom režisér prostredníctvom parametrickej narácie inovatívne pristupuje k žánru portrétu a súčasne vytvára akúsi depresívnu „periférnu symfóniu“. Spomedzi zvyšných dokumentov by som ešte rád spomenul rodinný portrét Ivany Hucíkovej *Matky a dcéry*, kde autorka na intímnom a smutno-vtipnom príbehu štvorgeneračnej, čisto ženskej rodiny zaujímavovo rozvinula viacero tém – problém alkoholizmu, opakovanie chýb rodičov a podobne.

Dokumenty aj texty síce mali kolísavú kvalitu, ale v oboch prípadoch bolo oproti minulému roku cítiť badateľný progres. Problémom zostáva spomínaná slabá účasť tvorcov.

Druhé študentské konfrontácie, ktoré boli venované animovanému a hranému filmu, sa konali 29. apríla. Vrátime sa k nim v budúcom čísle *Film.sk*.

► Marcel Šedo
(poslucháč audiovizuálnych štúdií FTF VŠMU)

Deti opäť vyberú najlepší európsky film

V nedeľu 8. mája v Artkine za zrkadlom v Bratislave sa detskí diváci vo veku od 12 do 14 rokov stanú porotcami Európskej filmovej akadémie. Spolu s deťmi z ďalších 31 európskych miest budú pozerat a hodnotiť tri filmy, aby mohli vybrať ten, ktorému by udelili Cenu mladého publika – Young Audience Award. V nomináciách na toto ocenenie, ktoré vyberala medzinárodná porota aj so slovenským zástupcom Jakobom Viktorínom, sú snímky *Pojkarna* (r. A.-T. Keining, Švédsko), *Rauf* (r. B. Kaya a S. Caner, Turecko) a *Jamais contente* (r. E. Deleuze, Francúzsko). Vyhlásenie víťaza sa bude streamovať online na stránke yaa.europeanfilmawards.eu. Okrem projekcií sa diváci môžu tešiť na diskusie s rôznymi filmovými profesionálmi. Podujatie sa koná po tretí raz, vlni získal cenu taliansky film *Il ragazzo invisibile* (r. G. Salvatores), v roku 2014 zase holandská snímka *Spijt!* (r. D. Schram).

► zs

Červený kapitán zasahuje. Do rebríčka

Filmová detektívka *Červený kapitán*, ktorú podľa literárnej predlohy Dominika Dána nakrútil režisér Michal Kollár, sa prepracovala medzi desať najnavštevovanejších slovenských filmov v histórii samostatnej republiky. Od premiéry 10. marca do 24. apríla ju podľa údajov Únie filmových distribútorov SR videlo 82 874 divákov, čím na ôsmej priečke rebríčka vystriedala snímku Jonáša Karáaska *Kandidát* (2013), ktorú takisto videlo viac ako 82-tisíc divákov. *Červený kapitán* vznikol v slovensko-česko-poľskej koprodukcii a hlavnú úlohu stvárnil Poliak Maciej Stuhr.

► dan

Viac kritického myslenia, kvalitnejšia kinematografia

► Mariana Jaremková (filmová publicistka)

Dvadsaťročná tvár **Kino-Ikonu** prešla vývojom, ktorý od roku 1999 určuje z pozície šéfredaktora Martin Kaňuch. Súčasne sa ako redaktor či prispievateľ podieľa na vzniku viacerých filmových publikácií, ktoré vydáva prevažne Slovenský filmový ústav. V rozhovore pre **Film.sk** hovorí Martin Kaňuch o postupnom formovaní jubilujúceho filmologického časopisu, ale aj o peripetiách tunajšieho odborného písania o filme.

Tvoja cesta k filmovej teórii nebola priama, neštudoval si na FTF VŠMU, napokon si sa však začal intenzívne venovať práve filmu.

– Vyštudoval som históriu a estetiku na Katedre estetiky Filozofickej fakulty UK. Preferoval som výtvarné umenie, no pri riešení témy diplomovej práce ma už v rámci estetiky Peter Michalovič nasmeroval k filmu. Mojm konzultantom bol Martin Ciel a písal som prácu o troch hraných filmoch Hanáka, Havetu a Jakubiska z roku 1969.

Slovenský film konca 60. rokov je práve z vizuálnej stránky atraktívny a zaujímavý na analýzu...

– Áno, tie filmy sú zaujímavé z výtvarnej stránky i všeobecne na estetické analýzy, tá moja bola vtedy najmä „bachtinovská“. V roku 1996 som nastúpil na Katedru filmovej vedy FTF VŠMU ako doktorand a začal som tam učiť. V tom čase bol pre mňa film zaujímavý z filozofickej a estetickéj stránky, v popredí bola semiotika, štrukturalizmus, postštrukturalizmus... Po rokoch som sa začal od preferovania tém z filozofie a estetiky stále viac prikláňať k písaniu o dejinách slovenského filmu. Prevládla pôvodná inklinácia k histórii ešte z vysokej školy.

Deväťdesiate roky znamenali zásadné zmeny pre filmárov a neskôr nastalo v slovenskej kinematografii niekoľkoročné vákuum. Aká bola situácia v písaní o filme, čo sa týka napríklad pestrosti filmových periodík, portálov? V akej situácii začínal *Kino-Ikon* a aké mal v tej dobe ambície?

– Prenikanie filmov svetovej kinematografie do slovenských kín a najmä filmových klubov v danej dekáde prebúdžalo u každého diváka radosť a nenávytnosť. Nostalgia, 901 i ďalšie kluby boli plné, všetci hltali klasiku i nové filmy – od Kieślowského, Jar-muscha, Lyncha... Na Slovensko prišiel Greenaway a vrátil sa i Robbe-Grillet, s ktorým som v roku 1999 už sám robil rozhovor. Nielen moju pozornosť plne pohlcovalo dianie v súčasnom svetovom filme. Predošlé školenie určovalo aj témy, ktoré som preferoval, napr. cez Batailla a Sada sme videli Pasolinioho, pohľad určovalo čítanie Barthesa i Deleuza. Zaostávanie slovenského, najmä hraného filmu vtedy tak nebolelo, bolo čo objavovať. Napriek brankovsko-mihálikovskej tradícii bola aj filmová kritika – pre odpojenosť od kvalitnej literatúry i diania v odbore – tak trochu stratená. Po roku 1993 u nás vychádzali rôzne filmové periodiká – *Kinema*, *Filmová revue*, *Film Fan*. Prebudilo sa kinofilné nadšenie z návalu

artových filmov, no písaniu o filme chýbala poučnosť, analytickosť, hĺbka v pohľade na jeho rôznosť. Výstižne to dokladá aj „príhovor“ v prvom čísle *Kino-Ikonu*, ktorým zakladateľská redakcia študentov a pedagógov z vtedajšej Katedry filmovej vedy FTF VŠMU vymedzila zameranie nového odborného časopisu. A v roku 1997 sa zhodou okolností na katedre sformoval jeden z najlepších prvých ročníkov, silná zostava nových adeptov filmovej vedy – od Kataríny Mišíkovej po Juraja Oniščenka.

Boli tu navyše aj periodiká, ktoré neboli čisto filmové, ale dávali priestor textom o filme, napr. *Kultúrne život*, *Domino fórum*...

– Tých možností publikovať bolo pomerne veľa, v roku 1999 pribudol prvý profesionálny internetový časopis *inzine.sk*. Avšak platforma na odbornejšie články o filme, domáce autorské i kľúčové prekladové texty, tu chýbala. Podnet na vznik takejto bázy dali celkom prirodzene tí, ktorí v danom odbore na škole učili, resp. študovali. *Kino-Ikon* vydávala od prvého čísla Asociácia slovenských filmových klubov, ale jeho finančná podpora bola v prvých rokoch existencie neistá a vydavateľské zázemie provizórne. Aj preto časopis vychádzal prvé dva roky nepravidelne. Situácia sa radikálne zmenila až v roku 1998, keď sa jeho spoluvydavateľom stal Slovenský filmový ústav.

Časopis tým získal určitý status, stabilnejšiu pozíciu.

– Presne tak. Zastrešenie zo strany SFÚ bolo kľúčové. V roku 1999 začal *Kino-Ikon* vychádzať pravidelne ako polročník. Redakcia získala adresu, technické vybavenie a hlavne prístup k filmovým, textovým, fotografickým, archívnym materiálom. Redakčná práca sa nevyhnutne profesionalizovala, vyžadovala si viac než len dokončenie a zhrnutie školských prác do obsahu čísla. Nároky na kvalitu textov i prekladov stúpali.

Bolo v oblasti filmovej vedy na čo nadväzovať, aj čo sa týka spolupráce s inými časopismi?

– Z hľadiska snahy o čisto odbornú, filmologickú profiláciu mohol *Kino-Ikon* v československom kontexte nadväzovať napríklad na český časopis *Film a doba*. Náš časopis *Film a divadlo*, ktorý skončil v roku 1992, nemal takéto ambície, hoci napríklad Pavel Branko bol predtým jedným z jeho kľúčových autorov. Václav Macek editorsky pripra-

voval zborníky príspevkov k dejinám slovenského filmu, finalizovalo sa prvé vydanie *Dejín slovenskej kinematografie*. V roku 1997 založila ASFK tradíciu česko-slovenských filmologických konferencií, na ktorých sa organizačne podieľam. Príspevky z nich vychádzali najprv v *Kino-Ikone*. Prostredie sa autorsky postupne prebúdzalo, hľadali sme kontakty s novou generáciou kritikov a teoretikov v Česku. Pre moju predstavu o smerovaní *Kino-Ikonu* bol koncom 90. rokov kľúčový kontakt s časopisom *Illuminace*, ktorý vznikol v roku 1989, vtedy vedeným Michalom Bregantom. Vzorom bol pre mňa ich výber tém, autorov, konkrétnych textov, redakčná práca. V Brne zase vznikol časopis *Biograph* na čele s Petrom Szczepanikom a Pavlom Skopalom, ktorí v tom čase veľa publikovali v *Kino-Ikone*. Podieľali sa aj na posunoch v našej orientácii, na nastavení nárokov. Do Brna chodili prednášať známe osobnosti *film studies* – Thomas Elsaesser, Michèle Lagny, Roger Odin a ďalší. Vplyvy týchto návštev sa dajú odsledovať aj v niektorých číslach časopisu.

Prešiel *Kino-Ikon* po tvojom nástupe na post šéfredaktora zásadnejšími zmenami či redizajnom?

– Nebolo to také jednoduché, keďže časopis nemal istú finančnú podporu. Koncom 90. rokov mu pomohla prežiť nadácia Pro Helvetia a Nadácia otvorenej spoločnosti, respektíve SCCA, aktuálne vychádza vďaka stabilnej podpore z Audiovizuálneho fondu. Stabilizácia dizajnu periodika bola preto dlhším procesom. V každom prípade prvé logo *Kino-Ikonu* navrhol výtvarník Lubomír Ďurček. Dnešné logo a vizuál vytvoril Peter Juríček. Na obálkach z prelomu storočí vidieť nielen odvahu experimentovať s nimi v nadväznosti na obsah čísel, ale aj celkové posúvanie smerovania časopisu.

Postupne došlo k zmenám v obsahovom zameraní...

– Vtedy v redakcii dominovala filozofická „tendencia“. Pod vplyvom vydania Deleuzových prác o filme sme v preklade Eleny Városovej vydali dokonca aj kapitolu z Bergsonovej *Hmoty a pamäti*. V tomto období *Kino-Ikonu* sme veľký priestor venovali tvorbe Godarda či Fassbindera. Stále sme kládli dôraz na preklady textov, ktoré tu zúfalo chýbali, najmä k témam, ktoré nás zaujímali – od Grodala, Rodowicka, Bourdieua a ďalších. Edícia teoretických prác v SFÚ ešte len vznikala, *Kino-Ikon* bol v tom čase jedinou printovou platformou na Slovensku na takýto typ myslenia o filme. V čase intenzívneho kontak-

tu s brnianskymi autormi vznikala ich známa antológia textov novej filmovej histórie. Začalo to prenikať aj k nám. Už v čísle 1/2002 sme otvorili tému Nová filmová história a archeológia médií s prekladmi textov od Huhtama či Gunninga i s pôvodnými rozhovormi s Gunningom, Zielinským... Od filozofii a estetiky sme sa dostávali k problematike dejín film. (Altman). Zároveň sme však stále chceli otvárať aj témy, ktorým sa u nás skutočne nikto nevenoval, napríklad tému svetového experimentálneho filmu. V roku 2004 začali v *Kino-Ikone* vychádzať veľké prehladové štúdie Martina Čiháka. V ďalších číslach sme pripravovali rozsiahlejšie témy, napojené na ďalšie rubriky a venované u nás buď novej, alebo nedostatočne riešenej problematike, ako horor a monštruozita, western, neuroveda a film. Späť ne si uvedomujem, že niektoré témy sa dali otvárať iba v *Kino-Ikone*. Ďalším posunom v smerovaní aj v nadväznosti na vzťahujúci sa slovenský film bolo stále silnejšie zastúpenie textov o jeho dejinách i súčasnosti. Piplavej práci s archívnymi materiálmi sa začali venovať aj mladší autori. Po fáze „dopozerávania“ a dovozdelávania sa prirodzene dozrel čas aj na prehlbovanie znalostí o slovenskej filmovej kultúre, na vyhladávanie zabudnutých či nedopísaných kapitol z jej histórie, akými sú normalizácia či SNP.

Otázkou je, či filmových tvorcov u nás zaujíma filmová kritika a história.

– Podľa všetkého je to pre mnohých záťaž, unikanie od praktických problémov tvorby. Kritickému mysleniu o filme je u nás celkovo ľahšie sa vyhýbať. Na dávne, napríklad godardovské uvažovanie o celom rozsahu politických a umenovedných súvislostí dnes nie je čas. Na oboch stranách. Jedných zamestnáva neustály pitching, druhých postovanie názorov na všetko. V nedávnej diskusii o nových podobách súčasnej filmovej kritiky na filmovej a televíznej fakulte sa hovorilo o budúcnosti permanentnej osobnej textázy, vysielanej z vlastných, platených webov, o kritike ako každodennom textovom egofitnese. Odbornejšie písanie na papier bolo zahrnuté ako úchyľka pre svoju muzeálnu nudnosť, resp. trpené už len kvôli starším kritikom.

Naráža na Slovensku výskum dejín filmu na nejaké bariéry či limity? Je v tomto smere Slovensko štandardnou krajinou v porovnaní najmä s Českom?

– Výskum v tejto oblasti u nás rozhodne neprebíha v štandardných podmienkach. Kolibský archív je

výrazne preriedený, z niektorých období sa zachovalo minimum materiálov. A ani to, čo sa zachovalo, nemá kto usporiadať. A tak ostávajú jeho fondy nespracované a pre bádateľov nedostupné. Je to zároveň jeden z dôvodov, prečo v rôznych projektoch o dejinách československej kinematografie, najmä na českej strane, ostáva slovenská kinematografia stále skoro neviditeľná.

Súčasnú audiovizuálne umenie je veľmi pestré, prechádza rýchlymi zmenami. Je náročné voliť témy do *Kino-Ikonu*? Alebo aktuálnosť témy nie je prvoradá?

– *Kino-Ikon* od začiatku ponúka priestor skôr na obsiahlejšie prepracované analýzy, zasvätené rozhovory, edície neznámych materiálov. Pri svojej polročnej periodicite sa nikdy nenaháňal za aktuálnosťou. Témy nikdy neboli problémom. Impulzom sú výročia, inokedy semináre, výskumné projekty a granty. Limitom sú skôr autori a kvalita ich výstupov. Dôležité sú pre mňa aj odporúčania vybraných školských prác a šikovných autorov. V ideálnom prípade sa sformuje zaujímavý tematický blok, celkovo vyjde pestré číslo. Mám rád to o detektívke a filme noir alebo o talianskom filme. Niekedy téma vyvolá silný ohlas, inokedy zanikne alebo ostane nedopovedaná, respektíve otvorená pre nejaké budúce číslo, ako to bolo v prípade komédie. Cieľom je, samozrejme, prinášať nové pohľady, odkrývať neznáme súvislosti: pri klasikovi Orsonovi Wellesovi sme sa nedávno zamerali skôr na jeho nerealizované projekty, resp. reklamy. Najbližšie číslo pre zmenu venujeme tvorbe u nás úplne neznámeho Wateriana Borowczyka.

***Kino-Ikon* má aktuálne medzinárodnú redakčnú radu. Novinkou je aj vznik knižnej edície *Cinestézia*.**

– V roku 2014 sa *Kino-Ikon* stal odborným recenzovaným časopisom. To si okrem iného vyžiadalo aj vznik novej redakčnej rady, aktuálne dvanásťčlennej. Oslovili sme tých, ktorí majú k časopisu blízko alebo sú v pravidelnom spojení s členmi redakcie a môžu mu byť nápomocní, odporúčať texty, poskytnúť kontakty. Nepravidelná edícia knižiek, zameraná na progresívne, hľadáčske, „prorocké“ uvažovanie o filme, vznikla pri príležitosti 20. výročia existencie *Kino-Ikonu*. Prvým titulom edície sa stal *Borov abecedár* D. Birda a M. Brooka, venovaný spomínanému Borowczykovi. Po dvoch dekádach *Ikon* ďalej razí len to, čomu stále veril: viac kritického myslenia, kvalitnejšia kinematografia. ▲

Čaká nás boom slovenských filmov v kinách?

► Zuzana Sotáková

Viac domácich filmov s väčším počtom projekcií v slovenských kinách. Motivovať domácich kinárov k častejšiemu uvádzaniu slovenských snímok má nový podprogram Audiovizuálneho fondu s názvom Podpora návštevnosti slovenských kinematografických diel. Prvú výzvu má už za sebou.

Eva Nová, Koza, Anton Srholec, Čistič, Lokalfilmis, Wilsonov, Sedem zhavranelých bratov. To je len časť z 25 premiér dlhometrážnych slovenských filmov, ktoré sa dostali do kín v minulom roku a ktoré diváci mali alebo stále majú možnosť vidieť v tunajších kinách. Aby ich videlo viac návštevníkov a aby boli kinári motivovaní častejšie uvádzať domáce kinematografické diela, vytvoril Audiovizuálny fond (AVF) nový podporný podprogram. Ten by mal úspešným žiadateľom za každú predanú vstupenku na slovenský film prispieť sumou jedno euro. „*Chceli sme nájsť čo najjednoduchší spôsob výpočtu podpory a vo vzťahu k predpokladanej návštevnosti sme vychádzali aj z rozpočtových možností fondu,*“ hovorí pre *Film.sk* riaditeľ Audiovizuálneho fondu Martin Šmatlák. „*Nemám informácie o podobne zameranom modeli v zahraničí. Náš projekt je koncipovaný pre slovenský, kinopriestor, ktorý je veľmi limitovaný vo svojich základných parametroch, ako je počet kín, divákov, tržby či priemerná náv-*

števnosť kina na obyvateľa. A zároveň je trochu špecifický svojou štruktúrou aj vzťahmi medzi producentmi, distribútormi a kinármi.“

Žiadatelia o takúto formu podpory musia najprv splniť niekoľko podmienok. V prvom rade musia byť prevádzkovateľmi audiovizuálneho technického zariadenia v Slovenskej republike, byť zaregistrovaní ako prispievatelia do fondu, nemať evidovaný nedoplatok, používať na premietanie digitálnu technológiu D-cinema alebo E-cinema a za premietanie vyberať vstupné. V prípade, že kinári všetky tieto podmienky spĺňajú, musia v príslušnom kalendárnom roku uviesť viac ako 50 percent z celkového počtu slovenských kinematografických diel zaradených do plánu premiér Únie filmových distribútorov SR. Ak splnia túto podmienku, môžu požiadať fond o príspevok aj za premietanie starších slovenských titulov.

V čase našej uzávierky odsúhlasil fond podporu 38 žiadostí v rámci prvej výzvy, ktorá bola otvorená od 11. januára do 29. februára tohto

roka. AVF poskytne na podporu žiadostí viac ako 217 000 eur. „Podprogram vznikol po diskusii na rade fondu v súčinnosti s Úniou filmových distribútorov SR a so Združením prevádzkovateľov kín. Za radu fondu bola gestorkou tejto iniciatívy členka rady za oblasť kín a distribúcie Luba Féglová. Podmienky sme podrobne prediskutovali so zástupcami kinárov, distribútorov aj filmových klubov. Po ukončení tohto prvého roka budeme so zúčastnenými stranami ďalej diskutovať o tom, čo tento model reálne priniesol a či je prípadne potrebné ešte ho nejakým spôsobom modifikovať,“ pokračuje Martin Šmatlák.

K žiadosti o poskytnutie dotácie musia žiadatelia okrem účtovných dokladov, ktorými preukážu vznik a úhradu oprávnených výdavkov, priložiť aj auditovaný údaj o návštevnosti každého jednotlivého slovenského kinematografického diela, ktoré premietli za uplynulý kalendárny rok. Tieto údaje musia byť zároveň potvrdené Úniou filmových distribútorov SR.

Oslovené kiná, ktoré sa do uzávierky *Film.sk* vyjadrili, vnímajú takúto iniciatívu AVF pozitívne. „Je to veľmi dobrý spôsob, ako konečne zviditeľniť slovenskú produkciu,“ hovorí Zuzana Patkošová z kina Akademik v Banskej Štiavnici. „Do výzvy sme sa zapojili a veríme, že v budúcnosti prinesie podpora oveľa viac návštevníkov práve na slovenské kvalitné filmy. S návštevnosťou slovenských filmov je to slabé, krivka stúpa len v prípade, že ide o známeho režiséra alebo keď vo filme účinkuje aspoň jeden známy slovenský herec. Prípadne keď titul vypichneme a urobíme mu zvlášť silnú mediálnu kampaň, ako napríklad pri filme *Eva Nová*,“ dodáva Patkošová. Podobné skúsenosti majú aj v Spišskej Novej Vsi, kde sídli kino Mier. „Ak je film propagovaný v médiách, diváci prídu. Ak nie je, tak vôbec. Slovenské filmy majú veľmi zlú reputáciu, naposledy bol veľmi kladne hodnotený film *Eva Nová*,“ približuje Anna Koťuhová. Možnosť získať dotáciu z AVF však aj oni vnímajú kladne. „Do výzvy sme sa zapojili a robíme všetko pre to, aby sme dali slovenské filmy do kina. No najviac nám pomáhajú školské predstavenia. Napríklad aj teraz sme zaradili projekciu Johankinho tajomstva pre školu. Problémom však je, že okrem tejto rozprávky sa už nič iné školám ponúkať nedá. Ťažké sociálne drámy, ktoré produkuje slovenská kinematografia, školy nechcú,“ vysvetľuje Koťuhová.

Trochu iná situácia je v Kine Lumière v Bratislave, ktoré takisto nepremeškalo šancu zapojiť sa do výzvy. „Premietania slovenských filmov sú našou prioritou číslo jeden a dobrá návštevnosť slovenských filmov v našom kine nasvedčuje, že diváci si zvykli na fakt, že práve tie majú u nás možnosť vidieť nielen v premiérovom týždni, ale aj v početnom reprízovom nasadení,“ hovorí dramaturgička Zita Hosszúová. Kino Lumière sa síce do výzvy zapojilo, ale to priamo neovplyňovalo jeho vlašjšiu dramaturgiu. „Divákov motivujeme v podstate nenásilne: upozorňovaním v propagačných materiáloch na konkrétne slovenské tituly, pripomínaním medzinárodných ocenení, ktoré jednotlivé filmy získali, ich opakovaným zaraďovaním do programu či premietaním slovenských filmov s anglickými titulkami,“ pokračuje Hosszúová. „Táto iniciatíva AVF je jedným z nástrojov, ktorým môže fond motivovať kiná, aby aktívnejšie zaraďovali do programu slovenské filmy. Samotná agenda spojená s výzvou zároveň podkryla isté slabé miesta v mechanizme centrálnej evidencie výsledkov návštevnosti jednotlivých kín, čo môže priniesť zmeny, ktoré môžu byť zase prospešné pre kiná i distribútorov.“

V kolobehu tohto podporného podprogramu môže byť pre kinárov najmä v menších mestách problematická podmienka uviesť viac ako 50 percent z celkového počtu premiér slovenských filmov – najmä ak bude domáca produkcia neustále narastať –, ale aj nalákať na ne dostatočný počet divákov. Stúpať pritom môže aj počet filmov, ktoré do kín uvedú ich producenti, bez zastrešenia distribučnou spoločnosťou. Takto uvádzané tituly doteraz zvyčajne nefigurovali v pláne premiér Únie filmových distribútorov, ktorá doň zaraďuje len snímky svojich členov – konkrétne spoločností Continental film, CinemArt SK, Bonton-film, Saturn Entertainment, Itafilm, Forum Film, Garfield Film, Magic Box, Film Europe a Asociácie slovenských filmových klubov. Výnimkou bol vlni slovenský titul *Spievankovo 5: O povolaniach*, ktorý do kín uviedla spoločnosť Tonada, no v pláne premiér ÚFD figuroval (napokon ho videlo viac ako 33 000 divákov). Podmienky zaraďovania filmov spoločností, ktoré nie sú členmi únie, na zoznam distribučných premiér sa budú prerokúvať na valnom zhromaždení Únie filmových distribútorov. ▲

Nešťastné, draho zaplatené leto

► Eva Filová (filmová teoretička)

Kvet v úlohe obrazného prirovnania: ako metafora rozprávania, film-mozaika (**Magnólia**, r. P. T. Anderson, 1999), metafora spleťtých vzťahov skrývajúcich sa pod povrchom, miesto zločinu (**Lantana**, r. R. Lawrence, 2001), symbol čistej lásky za múrmi väznice, reprezentujúcej netolerantnú, homofóbnu spoločnosť (**Lalie**, r. J. Greyson, 1996), symbol slobody aj vykorenenosti (**Lalie poľné**, r. E. Havetta, 1972), exotický kvet agáva ako krásna cudzinka, ktorá vzbudzuje v mužoch nekonečnú túžbu, ale (ako dáma s kaméliami) predčasne umiera.

O Agáve, režijnom kinodebute scenáristu Ondreja Šulaja, sa toho za krátky čas od premiéry popísalo veľa: vraj „*má silné i slabé stránky*“ (M. Korec, *Kinema*), „*už dnes pôsobí ako z iného sveta*“ (M. Ščepka, *Smě*), „*je všetko zlé, o čom sme si mysleli, že to slovenský film už prekonal*“ (M. Krekovič, *Denník N*), je to „*slovenská Anna Karenina*“ (L. Šimčeková, *Postoj*) atď. Polarita názorov v zmysle vyostrenej kritiky a nekritickej adorácie pripomína nie tak dávny spor o *Krok do tmy* (r. M. Luther, 2014), ktorý nabral na emočnej intenzite v konfrontácii s nezávislým (amatérskym, nízkorozpočtovým, bėčkovým) filmom *Socialistický Zombi Mord* (r. R. Blažek, P. Čermák, Z. Paulini, 2014). Kritické hlasy vtedy zaznievali na margo nezanedbateľnej finančnej podpory a rozpačitého výsledku, nepresvedčivých hereckých výkonov, fráz šuštiacich papierom či nezvládnutej dramaturgie.

Preto nie div, že viacerí recenzenti (a nielen oni) našli očividné spojitosti Agávy s *Krokom do tmy*, a to ako z tematickej, tak z remeselnej stránky. Iste, oba filmy spája návrat do zákutí našej pohnutej minulosti, čo je potrebné ako soľ na oživovanie historickej pamäti. V oboch prípadoch ide priam o

celoživotné uhranutie spisovateľom a jeho literárnou predlohou. V prípade Luthera to bol Alfonz Bednár a novela *Rozostavaný dom*, v prípade Šulaja Ladislav Ballek a román *Agáty – Druhá kniha o Palánku*. Luther sa vrátil k Bednárovi po 35 rokoch – debutoval televíznym filmom *Ráno pod mesiacom* (1979), Šulaj k Ballekovi takisto po 35 rokoch, keď (kino)debutoval scenárom k filmu *Pomocník* (1981). Ballekove predlohy *Pomocník* a *Agáty* Šulaj odvtedy adaptoval pre televíziu aj divadlo, do série chýbalo už len jedno kino.

Možno práve oná posadnutosť bez ohľadu na únavu materiálu bola dôvodom, že oba filmy pôsobia anachronicky, príliš naliehavo aj príliš rozpačito, vyznačujú sa priveľkými ambíciami a primárnymi výsledkami. Šulaj v snahe o priblíženie sa atmosfére *Pomocníka* i ďalšieho sfil-movaného Balleka *Južnej pošty* (r. S. Párnický, 1987) siahol po zelenkavom tónovaní, ktoré skôr evokuje prefarbený východonemecký film Orwo než „stojaté vody“ sparného leta roku 1947. Ani opilecké prehrávanie (z *Pomocníka* migrujúcej postavy) bilingválneho lekárniko Filadelphio v podaní Attilu Mokosa neprekoná živočišnu charizmu mäsiarskeho pomocníka Volenta Lančariča

(*Pomocník*) a poštového furmana Žigmunda Bodnára (*Južná pošta*) v podaní Gábora Koncza. Problematické vedenie hercov sa odrazilo najmä na manželskej dvojici Hamplovcov – jednorozmerne negativistickom suchárovi, architektovi Hamplovi v podaní Milana Kňazka (Čím si získal Naďu? Peniazmi? Maketami mostov? Klamlivou sympatiou k Schubertovi?) a topornej a chladnej Nadi Hamplovej v podaní Kataríny Šafaříkovej (Aká bola jej minulosť? Temná či nevinná? Skultivovala sa až vo vzťahu s oveľa starším manželom?). Schematické delenie charakterov na sympatické a nesympatické (Lekár verzus premietač Cyro, Naďa verzus vdova Júlia) narúša len chabý náznak ambivalentnosti u zamilovaného učiteľa Daňa („veselá“ príhoda s mačkou, nejasná trauma z vojny) a skrytého, potláčaného potenciálu Nade (uvoľnená sexuálna energia, medový bozk, dažďový striptíz).

Film je hlavne rozprávanie obrazom, čo sa v *Agáve* vyriešilo farebnosťou a sporadickými pohybmi kamery. Scény na „učiteľskom“ priedomí sú snímané pomalou horizontálnou jazdou zľava doprava, statické zábery snímajú stojace, sediace či v tráve ležiace postavy. Daňo v stojacom člne

na jazere v centre záberu má jedinou možnosť, ako z neho (zo záberu, z člna) „vypadnúť“ – a to skočiť (ale čo najúsbornejšie, postojacky) do vody. Veď komu by sa chcelo podaromnici hýbať v takom sparnom lete! Na čo nestačila herecká akcia ani kamera, to dopovedali repliky. Nadina jemnocitosť sa opakuje vo verbálnom prejave: „Milý môj.“ „Môj Franz.“ „Milý doktor.“ Nestačí vidieť mŕtvu Naďu, treba aj potvrdiť, že „umrela“. Práve pri replikách dávajú o sebe vedieť dve skupiny divákov, čo dosvedčilo aj druhé pozretie filmu. Prvoplánové frky typu „A čo Monika? Už si ju preškolil?“ pobavia (podľa delenia Umberta Eca) empirického, panenského diváka; vážne mienené scény, ako vášnivý sex medzi feferónkami a kukuricou, po ktorom nasleduje prestrih na pukance, pobaví ideálneho, modelového diváka. Ale iba na chvíľu, kým si v trápnom rozpoložení v hlave vygúgli erotický potenciál kukurice v slovenskom filme – od *Ružových snov* po *Južnú poštu*.

Nemožno obísť erotický aspekt *Agávy*. Aj tu sa núka príbuznosť s *Krokom do tmy* – v prepojení erotiky a politiky. Iste, politika je viac sexy, ak je súčasťou zvýšenej sexuálnej aktivity, lúboštného trojuholníka, nevery. V *Kroku do tmy* ide o intím-

ny vzťah muža a dvoch žien, v *Agáve* je to opačné garde. Eroticky príťažlivá žena a jej predčasná smrť, eroticky neodolateľný muž poznačený traumou z minulosti... Modelový divák váha, či nejde o dohodu. Už Edgar A. Poe napísal, že „*smrť krásnej ženy je nepochybne najpoetickejšia téma na svete*“. Mal pravdu. A čudoval by sa, ako to stále dobre funguje. Aj príchod záhadného cudzinca/cudzinky vždy dráždil zvedavosť a fantáziu. Najmä ak ide o exotickú miešanku, hoci to na nej nevidieť. Naďa vzbudzuje u mužov túžbu, ju však vzrušuje Schubert, kým jej manžela nevzrušuje nič. Až pohľad na rozkvitnutú agávu ju rozruší tak, že jej stečie kvapka (potu, čaju či kvetového nektáru) medzi prsia. A čo politika? Prvoplánová ako erotika.

Ostáva záhadou, nakoľko chcela byť *Agáva* kinofilnou hrou s divákom (intelektuálne nasadení štatisti Tomáš Janovic a Miroslav Marcelli, samoúčelné performance s filmovým kotúčom a podobne) a pohrávaním sa s obrazovými stereotypmi, prvoplánovými metaforami a neustálym pocitom už videného (napríklad Milan Lasica v úlohe doktora je platonicky očarený mladou Naďou podobne ako doktor Gruntorád, Rudolf Hrušínský, pani správcovou, Magdou Vášáryovou, vo filme *Postřižiny*). Možno aj to dobiedzavé bzúčanie múch mimo obrazu na niečo odkazuje, nie-

len na to nešťastné, sporné leto. Apropo, hudba je rovnako opisná ako verbálny prejav. Nadenkino vnútro evokuje Schubert a clivá klavírna melódia podfarbuje aj krutú príhodu s mačkou, veselá učiteľská chasa na priedomí cvičí veselé Vivaldiho *Štyri ročné obdobia*.

Agáva a štylisticky a naratívne príbuzné návraty do minulosti evokujú otázku, nakoľko sú generácie príznakové. Strednej generácii režisérov sú bližšie iné témy, neznamená to však, že by sa vyhýbali reflexii minulosti – volia pre ňu len sebe vlastnejšiu formu, dokument (Kerekes, Ostrochovský a ďalší). Generačné rozpory a neporozumenia tu boli vždy – stačí si spomenúť na nevôľu starej gardy režisérov-samoukov voči Jakubiskovi. Napríklad v roku 1968 vznikli Jakubiskovi *Zbehovia a pútnici* (s rozpočtom 1,1 milióna Kčs) aj Bielikovi *Traja svedkovia* (5,5 mil.), Robbov-Grilletov *Muž, ktorý luže* (1,5 mil.) aj Zacharov film *Niet inej cesty* (5,6 mil.) – všetko témy vracajúce sa do viac či menej vzdialenej minulosti. O finančnej efektívite a umeleckom prínose vieme svoje. Dnes je Jakubiskova *Bathory* na úrovni remeselne zvládnutého, ale dobovo a štylisticky anachronického Bielikovho návratu do revolučného roku 1848. Svojich divákov, panenských či poučených, si však *Agáva* určite nájde, tak ako si ho vo svojej dobe našiel Bielik či neskorší Jakubisko. ▲

Agáva (Slovensko, 2016) _SCENÁR A RÉŽIA: Ondrej Šulaj _KAMERA: Tomáš Stanek _STRIH: Alena Spustová _HUDBA: Michal Pavlíček _HRAJÚ: Katarína Šafaříková, Milan Kňažko, Marek Geišberg, Milan Lasica, Diana Mórová, Attila Mokos, Pavol Šimun, Eva Bandor a iní _MINUTÁŽ: 91 min. _HODNOTENIE: ●●

■ FOTO: TRIGON PRODUCTION

Akceptácia frustrácie

► **Marek Urban** (vedecký pracovník Ústavu divadelnej a filmovej vedy SAV)

„Zabudnite na všetko. Ste len vy a príroda. Žiadne svinstvo. V tom je vyšší zmysel smrti čakajúcej v horách,“ otvára film *Akceptácia* svojim znepokojivým hlasom rozprávač popri tom, ako sledujeme archívne zábery lavín a turistov v Tatrách. Nasleduje prestrih, expresívny archívny materiál nahrádza plynulý letecký záber na majestátny veľhôr a pomaly sa vynárajúci titulok: „V nasledujúcich minútach niekto zomrie...“ Expozícia vyvoláva vysoké očakávania spojené s otázkou smrti, s tragédiou, tón hlasu a jeho pomalé tempo naznačuje mystérium.

To, čo nasleduje, je však v istom zmysle ešte odvážnejšie. Za bežných okolností si pri sledovaní filmu vytvárame očakávania deja, ktorý bude nasledovať. Každá nová informácia, ktorú film odhalí, slúži ako stopa, ktorá vedie našu pozornosť, zaplňa medzery v rozprávaní a vytvára nové očakávania. Zápletku filmu si tak konštruujeme v mysli a pri väčšine filmov, nech je už rozprávanie akokoľvek poprehadzované, dôjdeme nakoniec k zrozumiteľnej zápletke

(spomeňme si napríklad na filmy *Memento* či *Amores perros – Láska je kurva*, pri ktorých divák iba postupným a trpezlivým pridávaním informácií dokáže konštruovať finálnu zápletku).

Akceptácia však nie je bežný film.

Akceptácia totiž neustále popiera vybudované očakávania. Stopy, ktoré poskytuje, vedú k predstavám o zápletke, ktorá nakoniec vôbec nevznikne, respektíve vznikne až potom, čo je

divák presvedčený, že to teda bude úplne inak.

Vyzerá to nasledovne. Po exponovaní smrti – nie je tam smrť. Po exponovaní tragédie – nie je tam ani tragédia. Po exponovaní mystéria – nie je tam ani mystérium. Divák teda čaká, no jeho pôvodné očakávania zostávajú nenaplnené.

Vzhľadom na to, že film začína v medzičase konštruovať úplne inú dejovú líniu, začína divák prehodnocovať svoj postoj i očakávania. V momente, keď je už presvedčený o tom, že tento film teda nie je vôbec o smrti – príde smrť.

Film je neustále popredku, divák musí byť permanentne v strehu, ale ani to nestačí. Zakúša voči filmu absolútnu bezmocnosť, výsledkom ktorej je prostá frustrácia. A práve frustrácia diváka je kľúčom k *Akceptácii*. Ak som teda napísal, že *Akceptácia* je odvážny film, myslím tým predovšetkým to, že iba málokedy sa stretávame s filmom, ktorý je založený na takom nepríjemnom jednotlivom princípe, ako je frustrácia.

A frustrácie je v *Akceptácii* skutočne veľa, a to vo všetkých rovinách.

Keď sa divák vzdá predstavy zápletky o mystériu smrti v našich veľhorách, začína film konštruovať zápletku o dvoch lyžiaroch, ktorí majú pokoriť takmer tri desaťročia starý rekord a prekonať 23 tatranských dolín a 18 sediel. Hneď v prvom momente však vzniká nesúlad medzi rozprávaním a štýlom. Film totiž veľmi často a veľmi sebareflexívne upozorňuje na to, ako bol nakrútený. Protagonisti zapínajú, vypínajú či nastavujú svoje GoPro kamery, pričom film bezprostredne ukazuje zábery z nich. Lenže zatiaľ čo rozprávanie chce konštruovať zdanie výlučnosti, exkluzivity dvoch nenahraditeľných hrdinov, prekonávajúcich starý tatranský rekord, sebareflexívnosť upriamuje divákovo pozornosť na prítomnosť niekoho tretieho – kameramana nakrúcajúceho dvojicu často z miest, ktoré sú pre protagonisti nedostupné. Film tak implicitne zhadzuje hodnotu výkonov svojich protagonistov tým, že zamlčaný kameraman stojí napríklad vyššie a záberom z nadhľadu na svojich „druhov“ akoby čaká, zatiaľ čo oni nevládu.

Kto je však tento zamlčaný superhrdina? Existuje vôbec? Nedozevdáme sa to.

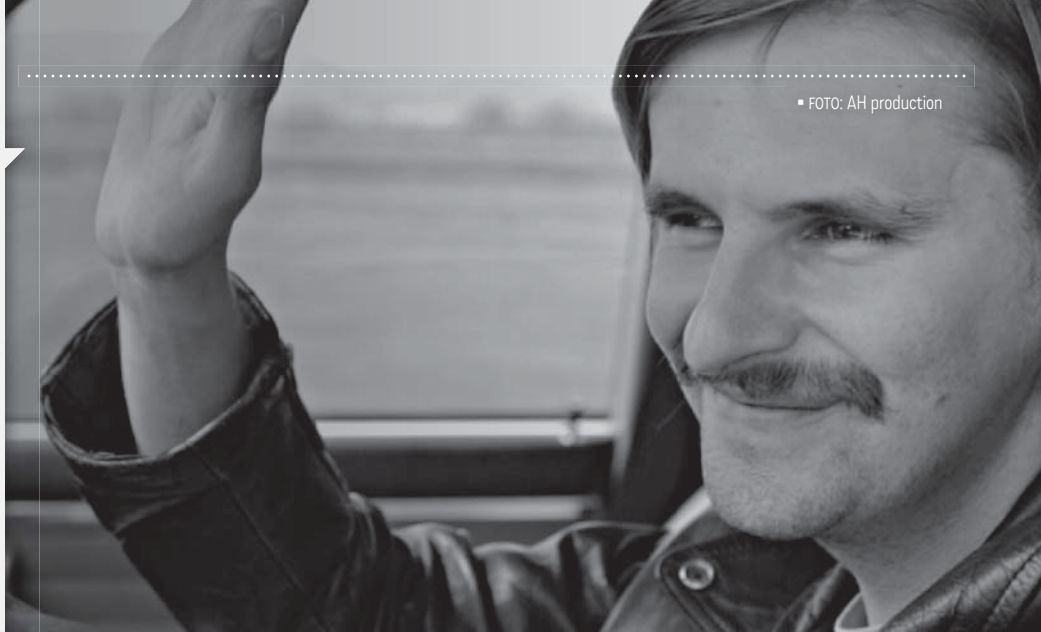
Zároveň sa divák počas celého filmu takmer nedozvie, v akej časti svojej púte sa dvaja hrdinovia práve nachádzajú. Dvadsaťtri tatranských dolín a 18 sediel vyzerá takmer bez výnimky úplne rovnako a vo filme teda vidíme 23- a 18-krát „to isté“. Nájdem cestu hore, zlyžujeme kúsok dole. Nájdem cestu hore, zlyžujeme kúsok dole. Nájdem cestu hore, zlyžujeme...

Absencia časopriestorových údajov znemožňuje budovanie napätia, ktoré by v bežnom filme vzniklo napríklad konštruovaním deadlinov („Práve mierime k ôsmemu sedlu, ale horolezec pred nami tu bol o desať hodín skôr ako my!“). Keďže divák netuší, v akej fáze cesty sa hrdinovia práve nachádzajú, nemá dôvod držať im palce. A preto mu na nich ani nezáleží.

Divák sa teda nachádza v situácii, keď sú sklamané jeho očakávania z mystéria smrti, úsilie hlavných hrdinov je zhodené prítomnosťou implicitného superhrdinu a okrem toho divák nemá ani dôvod protagonistom „fandiť“, pretože nevie, ako sa im darí či nedarí prekonať rekord. Film však ponúka divákovi ešte jednu, poslednú možnosť: môže sa dať pohltiť aktuálnym prežívaním krásy a majestátu veľhôr, kochať sa vysokohorskou prírodou, vôbec neriešiť, kto kde práve je, vďaka GoPro kamerám zažiť v prvej osobe ten pocit v žalúdku, keď sa ocitne skutočne vysoko nad priepasťou.

Lenže i túto – poslednú – možnosť diváckeho uspokojenia napokon film dokonale prekazí a frustrácia diváka sa zavŕši. Hudobná dramaturgia totiž stojí v úplnom protiklade s videným. Divoká a tvrdá metalová hudba je v rozpore s ladným zjazdom z kopca, dramatický a nerovnomerný výstup je zas podfarbený pomalou vážnou skladbou. Splynutie diváka s videným je nemožné, film si buduje permanentný odstup, divácke uspokojenie je zamietnuté.

Akceptácia sa tak stáva ojedinele frustrujúcim zážitkom, ktorý má, ak sa ho divák rozhodne prijať, skutočne potenciál rozšíriť jeho skúsenosť s vnímaním filmu ako média. ▲

Film harmonizujúcich horizontál

► Katarína Mišíková (filmová teoretička)

Diskusiám o podobách súčasného slovenského filmu v poslednom čase dominujú úvahy o kontraste medzi takzvanými „sociálnymi“ drámami a „žánrovými“ filmami, resp. medzi artovou a mainstreamovou kinematografiou. Akosi sa zabúda na to, že žáner je koncept platný tak pre „umelecké“, ako aj pre „populárne“ filmy. A takisto sa zabúda na celú skupinu diel, ktoré sa usilujú o autorsky a štylisticky koncízny tvar, ale nerezignujú ani na prácu so žánrovými schémami mainstreamu.

Stanko, debut scenáristu a režiséra Rasta Boroša, je po minuloročnom *Čističovi* (r. P. Bebjak) práve takouto mezialianciou. Príbeh vykoreného darmošlapa, túžiaceho svetu i seba samému dokázať, že aspoň jedno svinstvo vie urobiť poriadne, spája reflexiu aktuálnych sociálnych tém s naratívnu výstavbou road movie a realistické prostriedky (neherci, jazyk, lokácie) s dôsledne poetizovaným vizuálom. Nesnaží sa zapôsobiť príliš okatými ambíciami, divákovi však zbytočne nepodlieza. *Stanko* bol podporený v programe Audio-

vizuálneho fondu Minimal, zameranom na nízkorozpočtové a žánrovo vyprofilované diela začínajúcich tvorcov, ešte roku 2011 spolu s filmami *Kandidát* (r. J. Karásek) a *Babie leto* (r. G. Dezorz). Podobne ako pri predchádzajúcich tituloch vznikol nízkorozpočtový, ale rozhodne nie jasne žánrovo vyprofilovaný film. Pre rôzne produkčné peripetie sa však do kín dostal až tento rok a tvorivé úsilie ďalších rokov práce sa na ňom prejavilo pozitívne.

Podstatou road movie je premena, ktorú hrdinovia podstupujú pod vplyvom toho, čo

zažili na ceste. Akú premenu však podstupuje Stanko? Je scestovaný, odkiaľsi zo stredného Slovenska sa dostal až do Talianska, podľa všetkého je však stále nedospelým dieťaťom, ktoré opakuje rovnaké chyby. V snahe vyhrabať sa z dlhov a vyhovieť svojmu mafianskemu patrónovi sa vydá na Slovensko, kde narazí na dospievajúcu rómsku dievčinu bez mena. „Krpátú“. Pod zámienkou, že ju zavezie k matke do Francúzska, ju Stanko vyláka do prostredia pochybných talianskych obchodníkov s bielym mäsom. Kulisou tohto príbehu je širošíry schengenský priestor, v ktorom sa síce aj vydedenci môžu slobodne pohybovať, stále však zostanú iba sezónnymi gasarbeitermi či striptérkami a prostitutkami v bohatších krajinách, poprípade trpenými východoeurópskymi milenkami mačov z „vyspelého“ Západu. Táto geopolitická línia príbehu je na rozdiel od *Líštičiek* (r. M. Fornay) síce potlačená do úzadia v prospech sledovania vývoja vzťahu dvoch protagonistov, práve ona však dokresľuje typicky slovenskú letoru antihrdinov ako Stanko. „Doma na Slovensku čo? Nič,“ konštatuje. Ani v cudzine ho však nič nečaká. Stanko je akýmsi slovenským a menej fatalistickým odvarom Pasolinioho Accattoneho: slaboškého outsidera, profesionálneho frajera a pasáka, ktorý sa bezradne pretĺka životom, žije na úkor iných, kde-tu čosi potiahne, stále trpí hladom a túžbou po tom, aby ktosi uznal jeho ľudskú dôstojnosť. V koženej bunde a za volantom zlatého BMW síce chce pôsobiť, že má svoj život pevne v rukách, no v skutočnosti sa v živote len vieže. Sveták-zápecník. Jeho outsiderstvo a vykorenenosť prezradí už prvá scéna, v ktorej sa oblečený pohybuje na pláži medzi turistami v plavkách. A takisto autentické scény, nakrúcané skrytou kamerou, v ktorých sa Stanko z rôznych dôvodov snaží komunikovať s ľuďmi na ulici: chce zohnať dievča, nájsť slovenskú spojku, predáť šperky. Vždy márne. O jeho večnom babráctve zase svedčí rad situácií, v ktorých popiera svoje predchádzajúce slová a činy. „Krpatej“ navrhne, že jej kúpi tričko, ale keďže nemá peniaze, nakoniec si ho zaplatí ona sama. Na čerpacej stanici chce natankovať bez zaplatenia, ale náhle dostane strach. Hľadá jedlo v kontajneroch, aby potom dievčine vysvetľoval, že ho vlastne nechcel jesť. Staršej

panej na ulici potiahne kabelku, ale nájde v nej len päť eur. Krátko nato, ako sa mu podarí pod cenu predáť lup, daruje z ľútosti polovicu peňazí zúboženej pouličnej prostitútke. Zapriaháva sa, že v jeho aute žiadna túlavá mačka, akési alter ego jeho rodičmi opustenej spolupasažierky, nebude, a vzápätí vidíme, že v ňom našla útočisko. Hoci tvrdí, že „Krpátá“ ho nikdy nebude počuť spievať, hneď v ďalšej scéne sa pri ohni odviaže – príznačne pri beatlesáckej pesničke s textom „Help! I need somebody“. Strateneč Stanko potrebuje niekoho, kto by mu pomohol na ceste nezablúdiť, aby sa prestal pohybovať v začarovanej horizontále od jednej šlamastiky k druhej a posunul sa ďalej.

Road movie sa vyznačuje voľnou štruktúrou, ktorá umožňuje nahraďiť kauzálne spojenia jednotlivých situácií trajektóriou cesty. Žánrové stopy, s ktorými Boroš pracuje, mu zase dovoľujú uchýliť sa k predvídateľným dramaturgickým skratkám: dopredu vieme, že „Krpatej“ zvitanie s matkou sa neskončí dobre, aj to, že hoci dievčina s profesiou „tanečnice“ súhlasí, nakoniec si to ona i Stanko rozmyslia, aby v závere v tom rozhodnom, ale predsa len zlatom BMW spoločne odišli kamsi do lepších krajov, lepších čias. Žánrové signály intuitívne vyladujú divákove očakávania, a preto si pomerne riedky sujet filmu vystačí bez vysvetľovania motivácií postáv. Nie je dôležité, prečo „Krpátú“ opustila matka, prečo sa Stanko dostal na zlé chodníčky. Takéto naratívne skratky divák akceptuje. O dosť ťažšie prežrie nedôslednosti, ktoré možno objasniť hádam len komplikáciami pri realizácii projektu počas niekoľkých rokov a takpovediac na kolene. Tak napríklad, ako je možné, že mafian Paolo si myslí, že Stanko je z Ukrajiny, ale dohodne mu kontakt na Marcela v Poltári na Slovensku? Stanko sa pohybuje na hrane, kde sú však tí tvrdí gangstri, ktorí by pre neho mali predstavovať hrozbu? Ako sa dobre strážená sexuálna otrokyňa dostala z ich pazúr, aby sa vrátila k Stankovi? Toto zmäkčovanie kriminálnej línie príbehu škripe, a preto je aj Stankova záverečná premena zmäkčená. Svedčí o nej iba elipsa, v ktorej „Krpátá“, zavretá u mafiana, predčasne dospela, facka, ktorú Stankovi uštedrú pri opätovnom stretnutí, a jeho nárek na brehu všetko očisťujúceho mora. V tomto momente

si asi ne jeden cinefil spomenie na nárek Felliniho Zampana nad stratou Gelsominy. Alebo na putovanie boxerského martýra a jeho maža v inom slovenskom „sociálnom“ road movie *Koza* (r. I. Ostrochovský). Avšak zatiaľ čo v *Kozovi* sa vzťah postáv vyvíja v hraničných situáciách nemilosrdnej zimnej krajiny a zdôrazneného telesného utrpenia, cesta Stanka a „Krpatej“ zámerne pôsobí harmonicky a navodzuje dojem pohody. Nečudo potom, že ak je Stankova strata málo tragická a jeho cesta hornatým krajom akási málo strmá, aj jeho premena musí byť zmäččená.

S takto harmonizujúco vybudovaným rozprávaním a postavami ladí aj vizuálna koncepcia kameramana Iva Mika, dopracovaná strihačom Petrom Harumom. Boroš s nimi našiel nemenej šťastné spojenie ako s dvoma hlavnými predstaviteľmi: neopozieraným banskobystrickým hercom Petrom Kočanom a neherečkou s prirodzenými hereckými vlohami Ivanou Kanalošovou. *Stankovi* dominujú horizontálne priestorové kompozície krajinných scenérií, ktoré korešpondujú s jemne zvlneným teré-

nom dramatickej zápletky, ako aj s povalačským charakterom hlavnej postavy. Farebná kompozícia zase ťaží zo vzťahu komplementárnych farieb, teplej žltej a studenej modrej, ktoré náležia krajine aj protagonistom: slnkom vytiahnutej žlti vidieka a modrote mora, Stankovi v béžovom tričku a zlatom bavoráku, „Krpatej“, ktorá vymení žltasté tričko za modrý top s pestrými kvetmi. Kontrast farieb na protihľých stranách farebného spektra zdôrazňuje odlišnosť postáv: nezrelého a babráckeého muža, ktorý aj po tridsiatke žije so zdobnenou verziou mena, a predčasne dospelého a statočného dievčaťa bez mena. Spája ich totiž to, že sú obaja vykorenení a nikoho okrem seba nemajú. Borošov príbeh a Mikova kamera tieto kontrasty zmäčkujú tak, že sa putom medziľudského vzťahu aj vizuálnou harmonizáciou navzájom podporujú a dopĺňajú. Tomu *Stanko* vďačí za svoj pohodový, priam horizontálny feeling, tým vyvažuje drsnotu sociálnych motívov láskavou žánrovou štylizáciou. A takto na polceste mu to v modro-žltej kombinácii svedčí, čert to ber, že pôsobí trochu prisladko. ▲

Stanko (Slovensko, 2015) _SCÉNÁR A RÉŽIA: Rasto Boroš _KAMERA: Ivo Miko _STRIH: Peter Harum _HUDBA: David Kollar _HRAJÚ: Peter Kočan, Ivana Kanalošová _MINUTÁŽ: 79 min. _HODNOTENIE: ●●●

Dokumentárna rekonštrukcia vs archetypy

► Pavel Branko (filmový publicista)

Krátky život Olgy Hepnarovej a jej poprava sú dôkladne zrešerosované, autori filmu sa teda mali o čo oprieť. Ostávala otázka, či sa vydať cestou rekonštrukcie, alebo volnejšieho, a teda univerzálne platnejšieho hraného príbehu „podľa skutočnej udalosti“.

Tomáš Weinreb a Petr Kazda sa rozhodli pre rekonštrukciu v polohe faction a v nej obrazovo pre podmanivé čiernobiele, výtvarne koncipované zábery, ktoré nás prenášajú do čias kameraman-ského cítenia nouvelle vague či časti tvorby našich 60. rokov, čím sa vyhranili proti optickej a strihovej koncepcii dnes prevládajúcich konvencií. V tejto voľbe, aspoň pokiaľ ide o kameru, zjavne trafili do čierneho. Vo farbe by obraz mrazivej a zároveň vyšinutej dievčenskej krásy, ako ju stelesňuje Michalina Olszańska, sotva vyvolával taký dojem chodiaceho granátu, lebo veď Olgu vidíme posúvať sa od domnelého či skutočného ústrku skôr utiahnuto než agresívne alebo aspoň asertívne, takže všetko, čím sa cíti dotknutá, sa v nej hromadí do výbušnej zmesi.

Protipólom sústredenia na Olgu je redukcia postáv, medzi ktorými sa pohybuje, na funkčné figúry, ktoré v Olginom smerovaní k vedomému teroristickému činu odohrajú v príbehu svoj part, ale nie je im dané rozžiť samostatný, vlastný život. Ak film berieme ako drámu, kde Olga hrá ústrednú, no nie jedínú závažnú postavu, môžeme to chápať ako mínus. Môžeme to však vnímať aj vo svetle postrehu, že *každý človek obýva vlastný vesmír, v ktorom má od rána do večera pravdu on* (Julie Zeh: *Unterleuten*). Vzhľadom na to, že film

Ja, Olga Hepnarová sa už názvom hlási k zornému uhlu protagonistky ako dešifračnému kľúču bez toho, aby sa autori s týmto uhlom stotožňovali, dá sa táto redukcia postáv chápať v polohe Olginho zorného uhla, a potom sa figúrkovité poňatie, ktoré najmä v prípade matky nadobúda črty grotesknej skratkovitosti, javí ako zákonitá črta estetickej koncepcie založenej na subjektivizácii obrazu sveta.

Nie je ľahko žiť takto chorobne precitlivenej, vzťahovacej introvertke vo svete, ktorý si z nej v jej očiach robí permanentného fackovacieho panáka. O nič ľahšie nie je tomuto svetu zasa žiť s rebelkou, ktorú od detstva poburujú normy usporiadaného malomeštiackeho plávania s prúdom, teda všetko, čo zaváňa príkazom *vitajte a zarad'te sa* (Stano Šteпка: *Človečina*). A tak na jednej strane vidí v ľudstve kolektívnu ohavu a vynáša nad ním rozsudok smrti, na druhej strane bez rozpakov na nenávidenej matke parazituje...

Tak vyzerá profil rozštiepenej osobnosti, ktorú Jakub Jiríštl zlahčil jarmuschovským odkazom *Lahostajnosť, sex a cigarety*. Aj keby sme sa nad tou asociáciou zdráhavo pousmiali, nutne by sme museli pridať najvýraznejší prvok Olginej posadnutosti, auto. Vidíme ju opätovne, ako sa s cigaretou v ústach rúti ulicami ako bojiskom, a aj keby sme o závere nič nevedeli, cítime, že v Olginých

Ja, Olga Hepnarová (Já, Olga Hepnarová, Česko/Polsko/Slovensko/Francúzsko, 2016) **_SCENÁR A RÉŽIA:** Tomáš Weinreb, Petr Kazda
_KAMERA: Adam Sikora **_STRIH:** Vojtěch Frič **_HRAJÚ:** Michalina Olszańska, Martin Pechlát, Klára Melíšková, Marika Šoposká, Juraj Nvota, Marta Mazurek **_MINUTÁŽ:** 105 min. **_HODNOTENIE:** ●●●●●

rúkach sa auto zmenilo na nástroj ega, zbraň, ktorá jej za volantom konečne dáva prevahu, akej sa jej inak nedostáva.

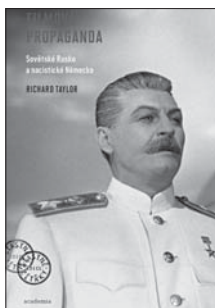
Autori nechali tému Olgy ako fackovacieho panna zakotvenú na pôde známych faktov konkrétneho osudu. Ak sa však nad hranú rekonštrukciu povznesieme, hneď natrafíme na univerzalizujúce, archetypálne parametre. Čo iné je Rayov *Rebel bez príčiny* (1955) či Truffautov dokonca poloautobiografický film *Nikto ma nemá rád* (1959)? Napospol vyjadrujú základný vzorec vzbury dieťaťa a potom tínedžera v rodine bez materiálnych starostí, kde frustrácia vyrastá z autoritatívnej štruktúry či citového chladu a nepochopenia.

Spoločné východiská podčiarkuje aj dosiaľ nevídaný obraz režimu v ČSSR, ako ho kreslí tento film. Sme predsa v začiatkoch normalizácie, doteraz vykresľovanej vždy ako policajný štát, orwellovský *Veľký brat*, ktorý prenasleduje každého, kto sa mu stavia na odpor. Z hľadiska tých, čo sa odmietali podriaadiť, ním, samozrejme, bol. Tu nám ho prvý raz prezentujú očami *mlčiacej väčšiny*, ktorá sa v každom režime riadi heslom *dáš pokoj, máš pokoj*. Ani Olga nerebeluje proti režimu, ale proti malomeštiackej úbohosti ľudí, spomedzi ktorých magický pohľad Bohumila Hrabala lovil perličky na dne, kým Olgu rozbesňovala ich kon-

formnosť a to, ako chronicky sklamávaajú. Až po konečné, chladnokrvné rozhodnutie chorej mysle vyniesť nad tou chamradou rozsudok a aj ho sama vykonať.

Tento rozsudok, ako aj jeho zdôvodnenie odkazuje na mýtický archetyp. Olga tu totiž kráča v šlapajach Médey, ktorá musela byť takisto vyšinutá, keď sa nevernému Iasonovi pomstila zavraždením vlastných (a Iasonových) detí. Padli totiž za obeť rovnako nevinne ako cestujúci na nástupišti. Záverečná scéna však otázku nevinnosti vo vyššej rovine spochybňuje. Môžu byť morálne bez viny rodičia a sestra, keď si vo chvíli Olginej popravy sadajú za stôl, akoby sa nechumelilo? Reprezentujú milióny ďalších, ktorých okrem vlastnej stereotypnej pohodičky nič iné nezaujímá.

No ak Olgin príbeh korení už v antickom archetype, jasnozrivo sa zároveň prihovára prítomnosti. Koľko dnešných euroamerických teroristov má za sebou traumatický vývin analogický Olginmu, kým sa odhodlajú obetovať vlastný život a strhnúť so sebou čo najviac cudzích, podľa nich pohrúžených v marazme hedonizmu a falošných alebo nijakých hodnôt? A ako to, že sa neoliberálny svet, hypnotizovaný posvätným teľatom ľudských práv, tomuto vývinu len bezmocne prizerať aj na vlastnej pôde, kde by s tým mohol niečo urobiť? ▲

Richard Taylor:
Filmová propaganda.
Soviétske Rusko
a nacistické Nemecko

(z originálu Film *Propaganda: Soviet Russia and Nazi Germany* preložila Petruška Šustrová, Academia, Praha, 2016, 432 strán, viaz., 18 € / 395 Kč)

Propaganda sa ako hegemonický názorový rozsievач zmocňuje uvedomelého aj podprahového vnímania zasiahnutých, aby ich falzifikáčnými nástrojmi ovládla v mene „vyšších cieľov“. V období bujnenia dvoch antagonistických, hoci vo viacerých prejavoch príbuzne projektovaných mocností, „Sojuzu“ a „Reichu“, mali oba totalitné režimy eminentný záujem ovládať filmový priemysel. Waleský autor knihy skĺbil v profesii univerzitného profesora svoj záujem o filmovú teóriu a európsku politiku 20. storočia. Poučený štúdiom zahraničných archívov rozoberá témy a mechanizmy komunistickej a nacistickej filmovej propagandy a venuje sa sujetu a významu dvoch kvartet reprezentatívnych filmov – sovietskych (*Desať dní, ktoré otriasli svetom, Tri piesne o Leninovi, Alexander Nevský, Pád Berlína*) a nemeckých (*Triumf vôle, Večný Žid, Strýko Krüger, Kolberg*). Doslov do českého vydania doplnil Petr Kopal, späť s projektom Film a dejiny totalitných režimů.

Jakub Felcman, Vilém Haki,
Marie Mravcová:
Od Snové novely k Eyes
Wide Shut. Kubrickova
adaptace Schnitzlera
scenáristickým
pohľadom

(Akademie múzických umění, Praha, 2016, brož., 226 strán, 10,90 € / 239 Kč)

Príspevok Katedry scénáristiky a dramaturgie FAMU k výskumu adaptačných relácií filmového diela a jeho prozaickej predlohy sa v štyroch štúdiách venuje spojitosti filmu Stanleyho Kubricka *Eyes Wide Shut* (1999) a *Snovej novely* rakúskeho spisovateľa Arthura Schnitzlera. Doktoranda FAMU Jakuba Felcmana upútala popri okolnostiach vzniku filmu jeho konštrukčná symetria a umiestnenie dialógov a monológov. Jeho kolega Vilém Haki sa okrem iného zameral na funkciu priestorovo aj časovo vzdialených mestských lokácií v novele a vo filme. Literárnu predlohu (nielen o rozklade manželstva) a vplyv autorových skúseností na jej podobu preskúmala literárna a filmová historička a pedagogička Marie Mravcová, ktorej analýzy, interpretácie a konfrontácie knižných predlôh a ich filmových prepisov môžeme oceniť aj v jej starších knižných súboroch *Literatura ve filmu* (Melantrich, 1990) a *Od Oidipa k Francouzově milence* (NFA, 2001).

Tak ďaleko, tak blízko
 (AH production)

Dlhometrážny film Jara Vojteka *Tak ďaleko, tak blízko* (2014) nedávno získal národnú filmovú cenu Slnko v sieti za najlepší dokumentárny film. Tematicky akoby nadväzoval na Vojtekov hraný debut *Deti*, ktorého povidka *Syn* je venovaná téme autizmu. V skutočnosti je to však naopak. Snímka *Tak ďaleko, tak blízko* vznikala dlhých sedem rokov a výsledkom je nevšedný film z prostredia štyroch rodín s autistickými deťmi, ktorý odhaľuje každodennú náročnosť života s nimi. Nie je však postavený na výpovediach a dialógoch, ale na konkrétnych bezprostredných situáciách, v ktorých sa zamýšľa nad otázkami rodičovskej lásky k autistickým deťom či partnerskej lásky medzi takto postihnutými ľuďmi. Film je nahliadnutím do ich životov, pričom búra všeobecne zaužívané názory spoločnosti na túto vývinovú poruchu. Obdiv patrí režisérovi za uchopenie témy i rodičom za odvahu dovoliť mu nazrieť do ich súkromia. Film je na DVD s obrazom vo formáte 16 : 9, so zvukom DD2.0 a DD5.1 a s voliteľnými anglickými titulkami. Ako bonusy sú na ňom vystrihnuté scény z príbehu Petra s vysokofunkčným autizmom.

Veľa možností, málo ľudí

► **Pavla Rachelová** (absolventka audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU)

Vznik filmu je náročný proces, o tom niet pochýb. Dá sa to stroho skonštatovať, ale čo sa za tým skrýva? Ak je niečo náročné, žiada si to podrobnejší pohľad, ktorý môže byť o to zaujímavejší. V mesačníku *Film.sk* prinášame seriál, v ktorom počas roka prevedieme čitateľov rôznymi fázami tvorby a výroby filmu až po jeho verejnú prezentáciu. V aktuálnom čísle pokračuje štádiom postprodukcie s dôrazom na vizuálne efekty.

S audiovizuálnou tvorbou posledných desaťročí sa čoraz viac spájajú vizuálne efekty, ktoré sa neustále zdokonaľujú a rozširujú, hoci do slovenských končín prichádzajú skôr pozvoľna. Pedagóg a vedúci Ateliéru vizuálnych efektov FTF VŠMU Ľudovít Labík prirovnáva nástup moderných vizuálnych efektov digitálnej éry k revolúcii, akou bol príchod zvukového alebo farebného filmu. „*Analóg sme previedli do jednotiek a núl a tá revolúcia zásadným spôsobom zasiahla do všetkých produkčných aj postprodukčných profesií, najmä však do oblastí kamery a strihu. To jedinečné, čo pribudlo, sú vizuálne efekty. Digitálna revolúcia nám prináša úžasné možnosti, napríklad aj to, že v počítačovom priestore vznikne z ničoho postava, ktorá má svoj charakter, konanie a vzťahy s okolím.*“ Ak by sme sa snažili profesiu špecialistov na vizuálne efekty (VFX) priblížiť, mohli by sme povedať, že stojí tesne vedľa kamery, ktorá zaznamenáva obraz, a súvisí aj s trikmi, pričom tie sa kedysi začínali robiť klasicky na celuloid. Blízko má i k strihovej skladbe, lebo prácu strihača v súčasnosti reprezentuje počítač a počítačový priestor. Má vzťah aj k animovanej tvorbe, v ktorej sa takisto vytvárajú umelé prostredia či obrazové prvky a vdychuje sa život nejakej figúre, hoci zvyčajne sa nepracuje so živým hercom. Všetky uvedené profesie sú vo vzájomnom vzťahu a zároveň sa vyčleňujú a prinášajú nové kvality.

Špecialista na vizuálne efekty Marek Ježo objasňuje: „*Vizuálne efekty znamenajú akékoľvek*

vytvorenie alebo pozmenenie časti záberu vo filme či v inom médiu, ktorá sa nedá vytvoriť v reálnom čase priamo počas nakrúcania. Využívame ich hlavne vtedy, keď nedokážeme prakticky natočiť scény, ktoré sú opísané v scenári, sú životu nebezpečné alebo je lacnejšie ich vytvoriť v postprodukcii.“

Digitálne efekty sa rozdeľujú na viditeľné a neviditeľné. V dnešnej dobe vlastne nevznikne film, v ktorom by sa aspoň v malej miere nere realizovali neviditeľné efekty.

Najbežnejším efektom je grading, teda farebné korekcie. Gradista, inak nazývaný aj kolorista, je samostatná postprodukčná profesia. Natáčanie jednej scény môže byť rozdelené na niekoľko dní a úlohou koloristu je výtvarne spracovať a zjednotiť surový obraz z kamery. Ako prvé sa farebne opraví kľúčové scény, následne sa upravuje záber po zábere až do uceleného a kompaktného filmového diela. Takisto je možné v prípade rušivých elementov potlačiť alebo zvýrazniť niektoré časti obrazu. Koloristi úzko spolupracujú s kameramanom, aby zdokonalili navodenú atmosféru. V rôznych vrstvách upravujú obraz tak, aby dosiahli vizuálnu predstavu režiséra a kameramana. Kolorista pracuje predovšetkým s farbami, ich tónovaním a kontrastmi, je to špecifická profesia, pri ktorej je dôležitý obrazový a farebný jemnocit.

Druhým, v slovenskej audiovizii azda najpoužívanejším efektom je retuš. Najjednoduchšia retuš je, keď treba zo záberu odstrániť niečo cudzorodé, na-

príklad mikrofón alebo kábel. V tunajšom prostredí sa vizuálne efekty uplatňujú najmä v historických filmoch a rozprávkach, kde sa okrem spomínaných bežných rušivých prvkov využíva retuš aj na „návrat v čas“. „Napríklad na Oravskom zámku boli všade ríny, je to stredoveký hrad, ale napriek tomu mal množstvo rušivých elementov, ktoré sa kompletne retušovali po natáčaní. To je taký doplnok k farebným korekciám a najjednoduchšia časť vizuálnych efektov. Vizuálne efekty do veľkej miery pomáhajú dotvoriť obraz podľa predstavy režiséra. Toto je permanentná požiadavka posledných dvadsiatich rokov – upraviť obraz tak, aby sa z neho odstránili nežiaduce prvky. To je základ a postupne sa prichádzalo k ďalším veciam,“ vysvetľuje špecialista na vizuálne efekty Ladislav Dedík.

Ďalším pomerne známym vizuálnym efektom je nakrúcanie pomocou green screenu. V praxi to znamená, že zelená plocha sa dodatočne nahradí akýmkoľvek iným prostredím, vygenerovaným počítačom. Môže ísť o úplne vymyslené a vytvorené prostredia alebo o kulis historických pamiatok, kde by sa filmári len ťažko dostali.

Medzi komplikovanejšie efekty patria davové scény alebo dvojrola v jednom zábere. Tie sa robia tak, že sa zábery nasnímajú jednotlivo po častiach – napríklad sa vezme 50 komparzistov, tí sa nakrúti, premiestnia a opäť zaznamenajú. Slovenskí špecialisti na vizuálne efekty vedia urobiť takýto statický záber, problémy nastávajú v prípade jazdy kamery. Na to je potrebný VFX supervisor, ktorý sa zúčastní aj priamo na natáčaní a vzápätí má na starosti kompozitng, teda spájanie viacerých záberov do jedného celku. Ladislav Dedík vysvetľuje: „Na to, aby sme vedeli natočiť množenie veľkej scény ako pohyblivý záber, je potrebné robotické snímanie daného záberu. Napríklad teraz sme robili záber do filmu Únos, kde je v úvodnej scéne v hale na Pasienkoch plné hľadisko divákov. Natočené to bolo ako jeden záber, teda bez prestrihu, a robilo sa to v jazde. Toto sa podarilo najmä vďaka tomu, že pri opakovaní záberu v pohybe sme mali tzv. robota – Motion control, ktorý nasnímal pohyb kamery a vedel zopakovať presne ten istý pohyb s tými istými parametrami. Pomocou 200 komparzistov sme vyrobili dojem 3 500 divákov v hľadisku. Čiže takýmto spôsobom sa to masové množenie posunulo – od statického záberu po pohyblivú kameru. Množenie sa využíva napríklad aj pri scénach, keď herec hrá dvojrolu – povedzme svoje

identické dvojča. Prakticky sa záber natočí na dva krátky, cez polovicu sa pretne a v postprodukcii spojí. Príkladom je slovenská rozprávka Láska na vlásku, kde si dvojrolu princa a sedliackeho chlapca zahrál Samuel Spišák.“

Množstvo vizuálnych efektov slúži iba na do-tvorenie už nakrúteného materiálu. Ak si režisér predstavuje dajme tomu vysokú budovu, spravidla sa postaví dve-tri poschodia a zvyšok sa vymodeluje počítačovo. Rovnakým spôsobom pracujú špecialisti na vizuálne efekty so znásobením nejakého prvku v obraze – hmla, dym, ohňa, striekajúcej krvi a podobne.

Aj keď sa môže zdať, že možnosti vizuálnych efektov sú nekonečné, nie je to ešte celkom tak. Samozrejme, najbežnejším limitom pri tvorbe audiovizuálneho diela sú peniaze a čas, no špecialista na vizuálne efekty Marián Villarís poznamenáva aj čosi iné: „Keď ide do kina bežný divák, nedokáže rozlíšiť, čo je a čo nie je efekt, či scéna pochádza z reálneho natáčania, alebo z virtuálnej reality, pretože tieto efekty sú už také uhladené a premaskované, že niet pochybností. Ale dve veci ešte nie sú dokonalé, a to je digitálny človek a voda. Voda má toľko podôb – od kvapky až po Niagarské vodopády –, že to zatiaľ nie je možné nasimulovať. Do istej miery áno, napríklad morská hladina v pokojnom stave je už, myslím, digitálnou metódou uveriteľná a presvedčivá, ale keď príde väčší živel – búrka, vodný sprej, pena, tak aj v dnešných filmoch stále vidieť, že to nie je perfektné.“

Technológia je v porovnaní s minulosťou omnoho dostupnejšia a lacnejšia, no problémom je nedostatok profesionálov v tejto oblasti. Profesor Labík hovorí, že „už v tejto chvíli je nekonečný hlad po našich študentoch. Dopyt prichádza dokonca aj z Česka, kde FAMU zaspala vývoj v oblasti VFX. Je tu nedostatok minimálne 50 ľudí, ktorí by boli uplatniteľní v mediálnom priestore. Naši študenti dostávajú v prvom ročníku také pracovné ponuky, ktoré by mali dostávať ako piatáci. Som presvedčený, že problematika VFX by si v budúcnosti zaslúžila väčší priestor a propagáciu, pretože naše školské prostredie je stále vo vývoji a kladie si otázku, či skutočne potrebuje VFX na filmovej škole. Ateliér vizuálnych efektov je v porovnaní s inými diskriminovaný aj vo vzťahu k počtu úväzkov pedagógov. Navyše si treba uvedomiť, že percento filmov vyžadujúcich si vizuálne efekty bude geometricky narastať.“ ▲

MÁRIA RUMANOVÁ

V redakcii Film.sk sme sa rozhodli vrátiť k staršej rubrike Ako ďalej, absolvent?, aby sme predstavili začínajúcich filmárov, zistili, aké skúsenosti získali počas štúdia a s akými predstavami a ambíciami vstupujú do profesionálneho života. Tentoraz prinášame vyjadrenia absolventky Ateliéru dokumentárnej tvorby FTF VŠMU v Bratislave Márie Rumanovej.

Som jeden z tých vďačných absolventov, ktorým štúdiom v ateliéri dokumentárnej tvorby dalo nielen to, čo malo, ale omnoho viac. Napriek slabším, ktoré škola ako celok mala a má dodnes, panovali v ateliéri dve veľmi dôležité premenné. Prvou z nich je priestor, ktorý študent dostáva na slobodnú tvorbu a poňatie jednotlivých cvičení. Druhou premennou, ktorú si cením, je ľudské zázemie ateliéru, kde nepôsobia teoretici bez skúseností, ale aktívni tvorcovia, ktorí sú živým príkladom toho, ako ich teória funguje v praxi. So študentmi majú dobré a otvorené vzťahy a sú ochotní poradiť aj o poľnoci. Pri spätnom pohľade si uvedomujem luxus tých piatich rokov, s neobmedzenosťou a so slobodou, akú vám vo „veľkom svete“ už nikto nikdy neposkytne.

Myslím si, že situácia filmárskych absolventov je v ich vlastných rukách. Učia ich živé dôkazy toho, že točiť sa dá aj napriek nepriazni či neexistencii domáceho filmového priemyslu, keďže títo pedagógovia začínali v časoch bez systémovej podpory filmu, vytvorili vlastnú autorskú generáciu a sú vzácné ochotní poskytovať podporu a skúsenosti mladším. Dnes podpora pre filmárov funguje vďaka Audiovizuálnemu fondu. Absolvent síce môže mať pocit, že jeho názor či víziu neberie táto inštitúcia dostatočne vážne – čo, bohužiaľ, odráža aj počet filmov z dielne mladších tvorcov, ktoré (ne)vznikli v posledných rokoch –, no asi treba ten názor o to hlasnejšie artikulovať, byť tvrdohlavý a rozčarovanie nad tým, ako čo nefunguje, pretaviť do filmov, ukázať, že sa to

dá. Lebo prekážky bývajú niekedy tým najlepším a najkreatívnejším východiskom.

Štúdiom som ukončila krátkometrážnym filmom *Proti srsti*, portrétom kedysi prosperujúceho mesta Čierna nad Tisou, „zlatej brány socializmu“. Dnes toto takmer mŕtve železničné prekladisko vrhá tieň stagnácie a skepsy na životy obyvateľov mesta, neschopných držať krok s novým režimom. Tento film som sa po ukončení štúdia rozhodla dotočiť do celovečernej podoby. S pomocou a podporou producenta Ivana Ostrochovského je momentálne v záverečnej fáze postprodukcii. Postavy tohto filmu si vytvárajú vlastné cestičky, ako v novom systéme fungovať, často na hranici zákona či logiky bežného človeka, no o to ľudskejšie a expresívnejšie. Film je teda takmer trojročnou časozbernou sondou do tohto systému v systéme, o ktorom sa snažím rozprávať znútra. Nieкто by to nazval ďalšou sociálnou drámou, ktorá diváka nezabáva, ale deprimuje. Ja som však presvedčená, že je dôležité spoznávať sociálne periférie tejto spoločnosti, lebo to dno je aj naším dnom a najlepšie karikuje naše vlastné zlozvyky a slabiny.

Momentálne sa trápim prácou na ďalšom námete a zároveň sa z nej teším. Snáď sa mi podarí čo najskôr ho posunúť do takého tvaru, že budem môcť začať pracovať „v teréne“, na čo sa teším a už mi to bytostne chýba. Popritom, samozrejme, robím pre RTVS, Národné divadlo a rôzne neziskové aj ziskové organizácie, keďže žiť sa nedá len z ideálov. ▲

VFF na VŠMU?

Veľa podnetných hostí

► Rastislav Graňák (poslucháč audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU)
 ► Daniel Bernát

Na FTF VŠMU sa v dňoch 5. až 9. apríla uskutočnil 5. ročník networkingového a vzdelávacieho podujatia Visegrad Film Forum (VFF). Do Bratislavy pri tej príležitosti zavítali aj uznávané osobnosti rôznych filmových profesií, ako napríklad Agnieszka Holland, Fridrik Thór Fridriksson, László Rajk či Paco Delgado.

Podujatie otvorila projekcia oscarového filmu *Saulov syn* (r. L. Nemes). Spolupracoval na ňom aj filmový architekt László Rajk, ktorý v Bratislave poodhalil proces vzniku tejto drámy. Jeho prednáška miestami pôsobila ako lekcija dejepisu, čo len podčiarkuje, koľko námahy vložili tvorcovia do prieskumu a realizácie každého detailu súvisiaceho s témou. Rajk pri tvorbe študoval architektonické plány koncentračných táborov; rozpačito poznamenal, že tieto továrne na smrť boli dokonale vymyslené. *Saulov syn* podľa neho priniesol nový štýl filmovej reči, keď tvorcovia videli, kde sa nachádzajú, zatiaľ čo divákovi túto možnosť odopreli. No hoci počas celého filmu nevidno zaostrný záber na prostredie, každý si uvedomuje, kde sa udalosti odohrávajú.

Ďalším pozoruhodným rečníkom bol kanársky kostýmový výtvarník Paco Delgado, ktorý bratislavskému auditóriu dokázal, ako veľa sa dá pomocou kostýmov vyjadriť. A nielen to. Spomínal napríklad, ako navrhoval špeciálnu dámsku spodnú bielizeň pre herca Eddieho Redmayna, ktorý stvárnil transrodovú maliarku Lili Elbe vo filme *Dánske dievča*. To, čo sa spočiatku zdalo ako zbytočnosť, keďže vo filme bielizeň nikde nevidno, poskytlo hercovi možnosť lepšieho preniknutia do postavy. Delgado hovoril aj o jednotlivých režiséroch, čo pre nich znamenajú kostýmy. Napríklad Pedro Almodóvar, s ktorým spolupracoval viackrát, vníma kostýmy hlavne ako módnu výpoveď a prináša vlastné návrhy. Naproti tomu Tom Hooper rozmyšľa o kostýmoch v oveľa širších súvislostiach a kostymér mal pri filme *Dánske dievča* voľnú ruku.

Svojím master classom zaplnila kinosálu VŠMU režisérka Agnieszka Holland, ktorá hneď

na začiatku odpovedala na otázky o tvorbe v období komunizmu. Paradoxne však označila prelom 70. a 80. rokov za šťastné obdobie. Ako uviedla, v Poľsku pocítovala kolektívnu zovretosť a solidaritu a zároveň záujem divákov o diela spriaznených filmárov. V tejto súvislosti poznamenala, že vtedajšie publikum považuje za inteligentnejšie ako to súčasné, pretože bolo viac stimulované, nútené naučiť sa čítať všetky metafory a skryté významy. Režisérka hovorila aj o svojich skúsenostiach s nakrúcaním v Nemecku, vo Francúzsku či v USA. Oceňovala pritom vysokú profesionalitu a organizovanosť amerických štábov, no podotkla, že pri týchto veľkých štúdiových projektoch nie je ľahké nájsť partnera na diskusiu, pretože mnohí sa zo strachu o svoje miesto ostýchajú prejaviť názor. Holland ozrejmila aj svoj pesimizmus v súvislosti so súčasným vývojom spoločnosti, predovšetkým vo vzťahu k mladej generácii, ktorá nepozná históriu. Vinu za tento stav však kladie predovšetkým predchádzajúcim generáciám a ich nedostatočnému záujmu, ochote či schopnosti prenikavo vypovedať o podstatných veciach. Zo súčasných režisérov, ktorí to podľa nej dokážu, menovala Michaela Hanekeho či Ulricha Seidla.

Počas VFF sa hovorilo aj na tému Práca s publikom a filmová gramotnosť. Svoje projekty v tejto oblasti predstavili zástupcovia viacerých európskych organizácií a platforiem (za Slovensko to bol Michal Michalovič s Filmovým kabinetom). A obdivuhodnú vitalitu pri získavaní publika pre domáce filmy, o ktoré bol koncom 90. rokov len mizivý záujem, preukázal počas svojho master classu riaditeľ Izraelského filmového fondu Katriel Schory. ▲

Ako sa Stanko stretol s Evou Novou

► Jaroslav Hochel (filmový publicista)

Po vlaňajšom pilotnom Týždni slovenského filmu (TSF) sa jeho organizátori – Slovenská filmová a televízna akadémia, Slovenský filmový ústav a Rozhlas a televízia Slovenska – rozhodli usporiadať ďalší ročník tohto podujatia (11. – 17. 4. Kino Lumière, workshopy „vysunuté“ na FTF VŠMU).

Aj tohto roku bolo rozhodujúcim dramaturgickým prvkom uviesť filmy, ktoré spĺňajú štatút národnej filmovej ceny Slnko v sieti (copyright 2015 plus distribúcia, resp. aspoň jedno verejné uvedenie v danom kalendárnom roku). Táto späťosť sa ešte prehĺbila tým, že slávnostný ceremoniál odovzdávania cien bol vyvrcholením podujatia a v sobotu večer ho po prvý raz vysielala v priamom prenose verejnoprávna Jednotka. Okrem toho mal samotný TSF „predskokana“ v podobe trojdňovej pocty Jurajovi Jakubiskovi a Igorovi Lutherovi, oceneným Slnkom v sieti za výnimočný prínos slovenskej kinematografii. V jej rámci boli uvedené aj menej dostupné dokumenty o týchto tvorcoch a ich školské filmy z FAMU.

Samotný TSF rámcovali uvedenia dvoch snímok mimo Slnka v sieti. Otváracím predstavením bola premiéra sviežeho debutu Rasta Boroša *Stanko*, ktorý sa stal aj najnavštvivenejším filmom, a prehliadku uzatváral stredometrážny film Martina Kollára *5. október* (uvedený u nás doteraz len na Febiofeste). Na ostatných 20 predstaveniach bolo uvedených 9 hraných filmov, 8 dokumentov a 3 celovečerné animované snímky (tie posledné boli doplnené 6 krátkymi filmami, resp. videoklipmi). Po *Stankovi* bola druhým najnavštvivenejším filmom *Eva Nová* Marka Škopa, nasledovali *Čistič* Petra Bebjaka, *Vojtech* Viktora Csudaia a *5. október*. Celková návštevnosť bola 1 117 divákov, ktorí mali približne pri polovici predstavení možnosť diskutovať s tvorcami.

Pracovný charakter podujatia podčiarkli tri panelové diskusie. O hranom filme referovala Katarína Mišíková, o koreferát sa postarala Jana Dudková. (Žiaľ, autor týchto riadkov sa na tejto diskusii nemohol zúčastniť.) Dokumentárne snímky roku 2015

zhodnotili Mária Ferenčuhová a Marek Urban, animované Eva Šošková a Maroš Brojo. V referátoch i následných diskusiách odzneli mnohé zaujímavé myšlienky, napríklad o ambícii dokumentaristov uvádzať filmy v kinách hlavne preto, že kritika nevenuje pozornosť televíznej tvorbe a navyše sú tieto filmy po TV uvedení ťažko dostupné. Diskusia sa zvrtila aj na úroveň filmovej kritiky; v tejto súvislosti sa nám žiada poznamenať, že venovať pozornosť laickým komentárom filmov v Česko-slovenskej filmovej databáze (Urban) môže byť azda zaujímavé zo sociologického hľadiska, nemá to však nič spoločné s hodnotením kvality filmov. Diskusia o animovanom filme priniesla široký okruh tém: financovanie, nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, nepripravenosť slovenských tvorcov na medzinárodné koprodukcie, problematická distribúcia a ďalšie.

Nemenej zaujímavé boli workshopy, ktoré (pravdepodobne nechcene) poukázali na dva rozdielne prístupy k filmu: kým Michal Kollár (odhladnuc od jeho producentských výkonov – napr. *Dom* Zuzany Liovej) sa pohybuje v rovine remeselného-komerčnej (reklamné spoty, *Červený kapitán*), Iveta Grófová predstavuje tvorivejší, osobnejší prístup k filmu (*Až do mesta Aš* či *Piata loď*), slubný projekt nachádzajúci sa vo fáze postprodukcie).

Predstavujem si Týždeň slovenského filmu nejako takto: hrá sa v troch sálach Kina Lumière od desiatej predpoludním do neskorého večera, kiná sú plné, vo vestibule sa nedá ani pohnúť, mieša sa tu slovenčina s češtinou a angličtinou, diváci s novinármi a tvorcami, pokladnice nestíhajú... Ale chápem, že každý začiatok je ťažký. Ba aj druhý ročník. ◀

Slnko v sieti pre ženu v tieni

► Daniel Bernát

Slovenská filmová a televízna akadémia (SFTA) rozhodla o držiteľoch národných filmových cien Slnko v sieti. Jej členov najviac zaujal hraný debut dokumentaristu Marka Škop **Eva Nová**. Zvítazil v kategóriách hraný film, réžia i scenár. Škop a ďalší laureáti si ceny prevzali 16. apríla počas slávnostného večera v Slovenskom národnom divadle v Bratislave.

Príbeh starnúcej Evy Novej, kedysi azda známej herečky, ktorá prepadla alkoholu, upadla do zabudnutia a prišla o priazeň svojho syna, získal celkovo najviac, až päť trofejí. Okrem uvedenej trojice kategórií ocenila akadémia aj predstaviteľku ústrednej postavy Emíliu Vášáryovú a takisto Milana Ondříka, ktorý v Škopovom filme stvárnil Evinho syna.

SFTA hodnotila najkvalitnejšie filmy a tvorivé výkony posledných dvoch rokov. Je pritom zaujímavé, že všetky tri tituly nominované v kategórii hraný film sú hrané debuty dokumentaristov. Okrem *Evy Novej* to boli *Koza* Ivana Ostrochovského a *Deti* Jara Vojteka. Rovnaká trojica tvorcov bola nominovaná aj za réžiu, len s tým rozdielom, že Vojteka akadémia navrhla za dokument *Tak ďaleko, tak blízko*. Napokon bol v oboch prípadoch úspešnejší Marko Škop, ktorý

získal prvé Slnko v sieti už pred ôsmimi rokmi, keď zvítazil v kategórii dokumentárnych filmov s *Inými svetmi*. Tento rok sa najlepším dokumentom stal spomínaný Vojtekov film *Tak ďaleko, tak blízko*, keď získal viac hlasov ako *Comeback* (r. M. Remo) a *Vlna vs. breh* (r. M. Štrba). Z animovaných snímok bol nominovaný *Fongopolis* (r. J. Kožuch), *Malá z rybárne* (r. J. Balej) a *Nina* (r. V. Obertová, M. Čopíková), napokon zvítazil *Fongopolis*.

Na 6. ročníku podujatia bolo ocenených celkovo 7 z 15 nominovaných filmov, pričom Slnko v sieti sa udeľovalo v štrnástich kategóriách. Ocenenie za výnimočný prínos slovenskej kinematografii si počas ceremóniálu, ktorý odovšielala v priamom prenose RTVS, prevzal režisér Juraj Jakubisko. Rovnaká cena patrí aj kameramanovi Igorovi Lutherovi. ▲

SLNKO V SIETI 2016

► **Hraný film**

Eva Nová (r. Marko Škop, p. Ján Meliš, M. Škop)

► **Dokumentárny film**

Tak ďaleko, tak blízko (r. Jaro Vojtek)

► **Animovaný film**

Fongopolis (r. Joanna Kožuch)

► **Filmová réžia**

Marko Škop (*Eva Nová*)

► **Filmový scenár**

Marko Škop (*Eva Nová*)

► **Kameramanský výkon**

Martin Kollár (*Koza*)

► **Filmový strih**

Marek Kráľovský (*Čistič*)

► **Filmový zvuk**

Tobias Potočný (*Koza*)

► **Filmová hudba**

Marek Brezovský
in memoriam
(*Hrana – 4 filmy*)

o Marekovi

Brezovskom)

► **Architekt – scenograf**

Peter Čanecký, Ondřej Mašek – architekti
(*Sedem zhravraných bratov*)

► **Kostýmy/masky**

Juraj Steiner –
umelecký maskér
(*Sedem zhravraných bratov*)

► **Ženský herecký výkon**

Emília Vášáryová
(*Eva Nová*)

► **Mužský herecký výkon**

Milan Ondřík
(*Eva Nová*)

► **Výnimočný prínos slovenskej kinematografii**

Igor Luther
Juraj Jakubisko

Na Finále Plzeň vítazila rodina

► Daniel Bernát

České a slovenské filmy tvorili jadro 29. ročníka festivalu Finále Plzeň (15. až 21. apríl), hoci sa naši aj zaujímavé príspevky zo zahraničia. A čo sa filmov týka, nepremietali sa len tituly, ktoré „žijú“ na plátne. Plzenský festival neprehliada ani televízne a internetové projekty.

Viacero slovenských zástupcov v programe už tunajší diváci mohli vidieť, prípadne sa aktuálne premietajú. Niektoré však nie, čo platí aj o víťazovi súťažnej kategórie celovečerných hraných alebo animovaných filmov. Zatóho leďháčka tentoraz získal *Rodinný film*, ktorý vznikol v rozsiahlej koprodukcii vrátane slovenskej strany. Ocenený titul nakrútil slovenský absolvent pražskej FAMU Olmo Omerzu. Kto videl jeho *Príliš mladú noc* (2012) – príkru posilvestrovskú lekciiu dospeláckej vzťahovosti, ktorú dostanú dvaja výrastkovia, zrejme si meno Omerzu zapamätal s tým, že sa oplatí vyčkať na jeho ďalší „zárez“. Aj v *Rodinnom filme* sa za oknom trblieta ohňostroj, kým v prvom pláne záberu nie je nikomu do smiechu. A v prvom pláne celej snímky je rodina, ktorú postihla séria rozkladných udalostí: od drobných kamarátskych provokácií a podrazov cez desivé vedomie možnej straty rodičov až po kuriózne odhalenie manželskej nevery a súvisiace peripetie. Rodinný film ako zábava pre celú famliiu? Olmo Omerzu to myslí celkom inak. A takto to videla porota: „*Rodinná dráma plná vizuálnej mágie, šťastných koncov s hlbokou melanchóliou a najlepším hereckým výkonom desaťročia... v podaní psa.*“ Mimo chodom, porota celovečerných hraných a animovaných filmov mala päť členov a viedol ju spolutvorca *Simpsonovcov*, scenárista Mike Reiss. Zvláštne uznanie získala *Domáci péče* v réžii Slávka Horáka.

Kým v prvej kategórii súťažilo dovedna 13 filmov – medzi nimi aj slovenské tituly *Eva Nová*, *Koza*, *Wilsonov*, *Sedem zhavraných bratov* a ešte niekoľko minorít – v súťaži dokumentárnych filmov bolo 12 kandidátov na Zlatého leďháčka. Toho napokon trojčlenná porota udelila koprodukčnému dokumentu ruského režiséra Vitalija Manského *V paprsčích slunce*. Mohol to byť „iba“ film o podozrivu

usporiadanom svete Severokórežčanov, ktorí veria v silu vodcu a kolektívu, no Manskij urobil čosi viac. Pri nakrúcaní nechával bežať kameru aj po skončení oficiálneho záberu, takže publikum odrazu vidí, ako aktérmi a predkamerovým dianím manipuluje Manského dosadený kórejský „kolega“. A ten si dáva záležať na vymáhaní nadšenia a úsmevov. Aj pre diváka by to mohlo byť úsmevné, keby mu nezamrzal úsmev na perách pri vedomí, že sleduje praktiky, ktoré sa v krajine uplatňujú celoplošne, vo veľkom. Vidno to i na charaktere vyučovacej hodiny, keď sme svedkami bezškrupulózneho vymývania mozgov malým žiakom. A hoci má film dokumentovať predovšetkým život jednej konkrétnej severokórejskej rodiny, sám Manskij tvrdí, že vlastne ani nevie, či to bola skutočná rodina a či tí ľudia vôbec žijú spolu. Slovnami porotcov: „*Dokument odvážne ukazuje, čo sa ukrýva pod povrchom, a zároveň otvára zadné vrátka do reality, ktorá je prísne strážená generáciami cenzorov. Filmári dokázali obrátiť prekážky vo svoj prospech, a to s citlivosťou, eleganciou a so štipkou humoru aj navzdory srdcervúcemu záveru.*“ Zvláštne uznanie patrí filmu *Koudelka fotografuje Svatou zemi* (r. G. Baram). Medzi dokumentmi sa pritom o leďháčka uchádzali aj slovenské tituly *Čakáreň*, *Očami fotografky* a minoritná novinka *Para nad riekou*.

V súťaži televíznych a internetových projektov zvíťazil mysteriózny triler *Mamon* (r. V. Michálek) v kategórii cyklická tvorba a rozprávka *Svatojánsky věneček* (r. J. Strach) v kategórii necyclecká tvorba. Uspela aj slovenská televízna dokudráma *True Štúr* (r. M. Baláz, N. Držiak), hoci získala „len“ neštátutárnu cenu študentskej poroty, podobne ako minoritná slovenská koprodukcii – animovaný *Malý pán* (r. R. Bernát). ▲

ŠTEFAN VRAŠTIAK (23. 4. 1942 – 4. 4. 2016)

► Richard Blech (filmový publicista)

V apríli nás vo veku nedožitých 74 rokov opustil Štefan Vraštiak, dlhoročný zamestnanec Slovenského filmového ústavu, člen redakčnej rady mesačníka **Film.sk**, publicista a historik, ktorý celý svoj život zasvätil kinematografii.

Filmu sa venoval už ako študent na odbornej záhradníckej škole v Malinove. Keď prišiel prvý raz za mnou do redakcie *Smeny*, myslel som, že sa sťahuje. Vyrožnil na stôl dve tašky plné obálok: v jednej obálke bola recenzia filmu, v druhej ho posudzoval z hľadiska kamery, v tretej sa venoval hereckým výkonom. Písal to pre seba, bez nárokov na publikovanie. Pravdaže, viaceré z textov sa dostali aj do novín.

Keď sa prihlásil na prijímacie pohovory na pražskú FAMU, prišiel sa do redakcie rozlúčiť, akoby sa vydával na ďalekú cestu. Vliekol so sebou dva veľké kufre plné recenzií a kritík, ktoré písal len tak cvične. Pred prijímaciu

komisiu sa dostavil s oboma kuframi, a keď mu predseda komisie – rektor A. M. Brousil – povedal, aby sa najprv išiel ubytovať a potom prišiel, Vraštiak vysvetľoval, že od neho chceli práce a on ich má so sebou v kufroch. Tým upútal pozornosť všetkých členov komisie. Prijali ho jedhlasne a ešte dlhé roky sa spomínalo na Vraštiakovo entrée na FAMU.

Aj počas pražských štúdií prichádzal do Bratislavy s množstvom článkov a informácií o filmoch, filmároch a udalostiach filmového života. Keď v roku 1967 ukončil štúdium filmovej vedy, jeho cesta viedla priamo do Slovenského filmového ústavu, ktorý sa od roku 1969 stal jeho jediným, celoživotným pracoviskom. Trikrát bol aj riaditeľom filmového ústavu. Jeho rozsiahla činnosť zahŕňala filmový výskum, publicistiku a redakčnú prácu s množstvom materiálov, ktoré svojou faktografiou a dokumentárnou hodnotou tvoria základ pri štúdiu dejín slovenskej kinematografie (tvorby, distribúcie, zahraničných stykov a podobne). Od roku 1983 redigoval edície *Dokumenty a Slovenský film*. Jednou z najvýznamnejších aktivít Štefana Vraštiaka bolo jeho neúnavné pátranie po nemom *Jánošíkovi*, ktorý stojí na začiatku dejín slovenského filmu. Keď *Jánošíka* nenašiel u jeho tvorcov, amerických Slovákov Siakelovcov, hľadal ďalej a nakoniec sa mu podarilo kópiu filmu vypátrať u producenta filmu Johna Závodného, ktorý ju mal roky uskladnenú v chicagskej garáži. Vraštiak sa významne pričinil aj o rekonštrukciu tohto historicky významného diela.

Dlhé roky sme spolupracovali, najprv v novinách, potom na viacerých základných dielach slovenskej filmovej literatúry, ako boli *Malá encyklopédia filmu* (1974), *Encyklopédia dramatických umení Slovenska* (1990), *Encyklopédia filmu* (1993). Som mu za to povďačný. Nepoznal som pracovitejšieho človeka, vždy sa dalo na neho spoľahnúť, vždy mal čas na všetko, čo sa týkalo filmu, všetko, čo sľúbil, splnil. A jeho práce by možno zaplnili celú veľkú miestnosť. ▲

Štefan Vraštiak?

Zvelaďovateľ kinematografických polí

Peter Dubecký, generálny riaditeľ SFÚ
Vedomosti a poznatky Štefana Vraštiaka by som prirovnal k našej skvelej databáze SK CINEMA. Pred digitálnou érou 21. storočia sa všetko o dianí v slovenskej a vo svetovej kinematografii dalo dozvedieť u Štefana, ktorý kráľoval v oddelení filmových informácií SFÚ. Nielenže vydával vyše 20 rokov *Kinemu*, ale všetky nitky, ktoré viedli k dianiu v kinematografii, vždy starostlivo spracúval, evidoval a popularizoval. Bol absolútny fanatik filmu a neúnavne ho podporoval. Stál vždy pri všetkých podujatiach, ktoré v minulosti tvorili základnú alternatívu k distribučno-ideologickej dramaturgii. Stojí spolu s Petrom Mihálikom, Ivanom Rumanovským a Jánom Komiňárom za objavením a kompletnou rekonštrukciou prvého hraného slovenského filmu *Jánošík*. Stojí aj za vznikom najstaršieho slovenského filmového festivalu Etnofilm. Odišiel predčasne a bude nám všetkým veľmi chýbať... ale s mojím otcom už určite vo „filmovom nebi“ organizujú študijné projekcie.

Ladislav Volko, sociológ, publicista
Málokto vedel, že Štefan Vraštiak vyštudoval strednú záhradnícku školu a potom išiel na FAMU. A tak ako záhradník musí poznať svoje pole, ktoré obrába, byť vytrvalý a pracovať, aj keď prídu búrky, Štefan bol záhradníkom kinematografie, predovšetkým tej slovenskej. Bez neho by nebola dokumentácia slovenského filmového života na takej úrovni, ako ju máme teraz. *Kinema* a iné publikácie, články a článôčky, sú toho dôkazom. Jeho vytrvalosť sa prejavila aj v práci pre Klub filmových novinárov, Slovenský filmový zväz i mnohé ďalšie organizácie, pre festivaly a rôznorodé podujatia. Pracoval bez ohľadu na politické klímu, čo mu niektorí zazlievali, ale jeho cieľom bolo zvelaďovať kinematografické pole a to naplnil vrchovato. Ďakujem ti, Štefan.

Emília Kincelová, filmová publicistka
Dlhé roky sme spolupracovali. Charakterizovala by som ho ako mimoriadne pracovitého, spoľahlivého, slušného človeka a navyše dobrého kolegu a pri-

ateľa. Film bol pre neho všetkým. Neúnavne robil do poslednej chvíľe, a to prácu, ktorá síce nie je na prvý pohľad atraktívna, ale bez nej sa nič nepohne. Jeho nadšenie pre stále nové a novšie informácie nezabránil ani internet. No mimoriadne vzácne bolo v časoch, keď sme museli po nich pátrať. Bolo by dobré, keby si mnohí uvedomili, že chod troch združení, o ktoré sa staral, je vážne ohrozený. Záchrana? Ak sa vynorí druhý obetavý Vraštiak. Dovoľte mi pochybovať.

Gizela Miháliková, dramaturgička, filmová historička

Štefan Vraštiak bol pre nás vzácný kolega. Intenzívne som s ním spolupracovala od roku 1975, keď sa nám podarilo realizovať historickú výstavu o dejinách našej kinematografie na 40 paneloch. Výstava putovala po celom Slovensku aj po zahraničí. Následne sme realizovali aj početné profilové výstavy našich režisérov, kameramanov, autorov animovaného filmu. Zakaždým sme zorganizovali aj sprievodné teoretické konferencie či odborné semináre, z ktorých SFÚ vydával knižné publikácie. Z aktivít Štefana Vraštiaka najviac oceňujem, že objavil a zachránil v Amerike stratenú kópiu prvého slovenského nemého filmu *Jánošík* z roku 1921.

Róbert Šveda, režisér

Štefan Vraštiak bol pre moju generáciu študentov VŠMU tým človekom v SFÚ, ktorý generácie spájal. Požičiaval mi všetky raritné filmy, ktoré mal nahrané z kadejakých satelitných programov, čím nám študentom v dobe „nestahovania“ veľmi pomáhal. Bol šialeným zberateľom propagačných materiálov k filmom, vďaka čomu som mal na inetráku na stene plagát Brada Pitta v životnej veľkosti. Osobne som túto jeho vášeň pocítil, keď sme spolu cestovali na Berlinale, kde som bol v Teddy Jury. Ale najväčšiu zásluhu mu pripisujem ako jednému z pilierov, čo dlhé roky držal na Slovensku ideu festivalu s gay a lesbickou tematikou. Tým vyšliapal pre ďalšie generácie cestičku, ktorá pre mnohých znamenala únik z tmavého lesa netolerance. ▲

Problémy školstva? Žiaci sedia na zemi

► Milan Černák

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku Film.sk ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

Prehliadková kolekcia sa začína filmárskou samooslavou. Monotematický týždenník pri príležitosti 20. výročia znárodnenia kinematografie v Československu sa vracia k tejto udalosti Benešovým podpisom zákona z archívu, spomína na úspešné filmy, navštevuje všetky bývalé pracoviská filmu v Bratislave (boli v každej časti mesta – Koliba neexistovala) a predstavuje významných tvorcov. A, samozrejme, nechýbajú kreslené vsuvky Viktora Kubala. Eufória z toho, že slovenský žurnál je jediný na svete (!) s aktuálnymi animovanými glosami, ešte neutíchla.

V spomienke na leto, ktoré na Žitnom ostrove poznačili nevídané záplavy, je celoštátna pomoc, tentoraz dodávka dreva až z Bruntálska či obnova čičovskej hrádze (TvF č. 37 a 39). Za zmienku stojí aj objav archeológov, že najstaršie osídlené miesta na Slovensku – neandertálcami pred stotisíc rokmi – je v Bojniciach (aj keď to žiadne kostrové nálezy nepotvrdili).

Žurnál č. 38 by sme dnes označili za ekologický: komunálne služby v Tatranskej Lomnici pestujú a predávajú ako suveníry plesnivec, aby ho turisti netrhali v prírode, lebo je chránený. Ďalšia snímka nás zavedie do Kováčovských kopcov (málokto ich pozná aj dnes!) pri ohybe Dunaja na hranici s Maďarskom, ktoré sú priam rajom vzácných rastlín a drobných živočíchov.

Problémy školstva nie sú nové. Trápili nás, v iných, primitívnejších formách, už pred päťdesiatimi rokmi (č. 39). Vyučovalo sa v kancelárii obecného úradu (vtedy MNV), do tried pršalo, dokonca v Rusovciach sedeli žiaci na zemi – dodávateľ zariadenia zabudol na stoličky.

Hlohovec bol najupravenejším mestom na Slovensku (č. 40).

Ak sa turisti vo Vysokých Tatrách chcú pozrieť do okolia, čakajú ich len samé sklamanie – o tom hovorí žurnál č. 41: zanedbaný kaštieľ v Strážkach, rovnako Červený Kláštor – a na Dunajci sa plavia iba Poliáci, pretože pltníkov na našom úseku má na starosti roľnícke družstvo, ktorému na to medzi siatím a kosením akosi nezvyšil čas.

To, že sa v obchodoch sype z vrecúška soľ aj prací prášok, cestoviny v nepriehľadnom obale nerozoznáte a konzervy naopak otvoríte iba s námahou, si zaslúžilo kritiku v čísle 42. Ako to má vyzerieť, ukázal žurnál na príkladoch zo zahraničia...

Naučiť sa tancovať, variť, šiť, maľovať, ba aj hovoriť po anglicky sľuboval projekt tzv. mimoškolského vzdelávania (č. 43). A zadarmo! ▲

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – MÁJ 2016

7. 5. – 16.30 hod. – Týždeň vo filme 36/1965 a 37/1965 (repríza 8. 5. o 13.30 hod.)

14. 5. – 16.30 hod. – Týždeň vo filme 38/1965 a 39/1965 (repríza 15. 5. o 13.30 hod.)

21. 5. – 16.30 hod. – Týždeň vo filme 40/1965 a 41/1965 (repríza 22. 5. o 13.30 hod.)

28. 5. – 16.30 hod. – Týždeň vo filme 42/1965 a 43/1965 (repríza 29. 5. o 13.30 hod.)

Zmena programu vyhradená!

KINO LUMIÈRE
V APRÍLI:

Tri dvojice výberových filmov a jeden špeciál

odporúča filmový
teoretik a publicista
Radomír D. Kokeš

Pohľad na májový program Kina Lumière ma stavia pred ťažkú voľbu, pretože ho možno ako celok bez zvyšku rozdeliť na dve skupiny filmov: tie, ktoré by som z prvého radu naozaj cinefilného kina rád *konečne* videl, a tie, ktoré by som z prvého radu naozaj cinefilného biografu rád videl *znovu*. O nevidených filmoch rád snívam, ale nerád hovorím, a tak sa vo svojom odporúčacom výbere obmedzím na tú druhú skupinu. Ako milovník nemých filmov určite odporučím oku čteného čitateľa oba, ktoré môže v máji vidieť: *Poslednú štáciu* (r. Friedrich Wilhelm Murnau, 1924) a *Modernú dobu* (r. Charles Chaplin, 1936). Jeden z vrcholov európskej filmovej avantgardy a jeden z vrcholov klasickeho hollywoodskeho rozprávania, prvý nemý bez jediného slova, druhý nemý slovám navzdory, oba vo svojej dobe stojace akosi v centre i na okraji, oba spájajúce herecké majstrovstvo s majstrovstvom režijným, oba bez zvyšku krásne.

Ak moju prvú dvojicu filmov spájaj povedzme formát nemého filmu, druhú spája pôvod, režim a svetonázor. Ide o diela, ktoré sú mi z poľského kina morálneho nepokoja asi najbližšie, obe o moci filmového média, obe natočené tvorcami s mimoriadnym citom pre výstavbu komplexných svetov, obe reprezentujúce značne odlišné súbory umeleckých volieb: *Človek z mramoru* (r. Andrzej Wajda, 1977) a *Amatér* (r. Krzysztof Kieślowski, 1979). V oboch prípadoch sa pritom prostredníctvom mediálnej reality naznačuje hodnotovo oveta zložitejšia realita sveta ako takého, či je to objavený propagandistický dokument, alebo roztrásené 16-milimetrové záznamy amatérskeho filmára.

Tretiu dvojicu vybraných filmov združuje pre zmenu umelecká tradícia hollywoodskej kinematografie, v ktorej korenia, ktorej estetické vzorce variujú a ktorej modely fikčných svetov zvnútra rozkladajú snímky *Sunset Boulevard* (r. Billy Wilder, 1950) a *Modrý zamat* (r. David Lynch, 1986). Za honosnou fasádou sídiel hviezd i za idylickou fasádou malomestských domčekov s bielymi plotmi sa skrývajú odporné tajomstvá, na ktoré sa nazerá so zmesou očarenia, cynizmu a čierneho humoru, keď slabých mužských hrdinov manipulovaných silnými ženami skúšajú zachrániť iné silné ženy. Wilder i Lynch natočili po týchto snímkach rad ďalších, určite úspešnejších, azda provokatívnejších a všeobecne asi obľúbenejších filmov. Tak či tak mám však najradšej práve tieto dva, azda pre ich vyváženosť a nenápadnú nápaditosť.

A na záver odporučím snímku, na ktorú by som bez zaváhania zašiel do kina a znova ju obdivoval vždy a všade, pretože ju nejde dosť milovať: *Vtedy na západe* (r. Sergio Leone, 1968). ▲

Vtedy na západe • archív SFÚ

KINO
LUMIÈREKINO
SLOVENSKÉHO
FILMOVÉHO
ÚSTAVUŠPITÁLSKA UL. 4
BRATISLAVA

MÁJ 2016

1. 5. 1921 **Florián Andris** – režisér, dokumentarista (zomrel 20. 1. 2008)
3. 5. 1941 **Marián Vanek** – výtvarník, grafik
4. 5. 1931 **Margita Mazalová** – herečka (zomrela 27. 12. 2006)
4. 5. 1951 **Roman Varga** – strihač
6. 5. 1966 **Ján Sebechlebský** – režisér, scenárista
7. 5. 1931 **Eliška Nosálová** – herečka
11. 5. 1936 **Maja Velšicová** – herečka
12. 5. 1901 **Eugen Senaj** – herec (zomrel 4. 11. 1981)
12. 5. 1946 **Yuri Dojc** – fotograf, režisér
14. 5. 1921 **Karol Baláž** – herec (zomrel 26. 12. 2003)
16. 5. 1926 **Ján Zimmer** – hudobný skladateľ (zomrel 21. 1. 1993)
18. 5. 1941 **Dušan Lenci** – herec (zomrel 30. 9. 2012)
21. 5. 1931 **Milan Fiabáne** – herec (zomrel 29. 12. 2012)
25. 5. 1916 **Alojz Kramár** – herec (zomrel 12. 2. 1985)
25. 5. 1926 **Milan Kozánek** – zvukový majster (zomrel 9. 6. 1986)
27. 5. 1931 **Henrieta Peťovská** – kameramanka
28. 5. 1966 **Adriana Tarábková** – herečka
30. 5. 1926 **Leopold Bródy** – kameraman (zomrel 26. 4. 1980)

zdroj: Kalendár filmových výročí 2016

- Interná publikácia Slovenského filmového ústavu (SFÚ)
- zostavila **Renáta Šmatláková**

Creative Europe Desk Slovensko informuje

Vo štvrtok 5. mája sa začína už 10. ročník Manifestuvalu európskeho filmu 7 x 7. V siedmich slovenských mestách (Kino Lumière v Bratislave a Cinemax v Nitre, Banskej Bystrici, Prešove, Poprade, Žiline a Košiciach) sa premietne sedem európskych filmov, podporených v rámci programu MEDIA: *Fénix* (r. Ch. Petzold), *Fúsi* (r. D. Kári), *Mladost* (r. P. Sorrentino), *Stratení v Mníchove* (r. P. Zelenka), *Zabijaci* (r. M. Nørgaard), *Zbrusu Nový zákon* (r. J. Van Dormael) a pre deti *Ovečka Shaun* (r. M. Burton, R. Starzack). Hlavným organizátorom festivalu je Úrad vlády Slovenskej republiky, spoluorganizátormi sú Zastúpenie Európskej komisie v Slovenskej republike, Creative Europe Desk a spoločnosť Continental film. Vstup na všetky projekcie je bezplatný a podrobný program nájdete na stránke www.cedslovakia.eu. Minifestival európskeho filmu 7 x 7, ktorý potrvá až do 22. júna, je prvým zo série podujatí, ktoré sa konajú v súvislosti s významným jubileom – v tomto roku oslavujeme 25. výročie programu MEDIA.

Aktuálne uzávierky MEDIA: Výzva EACEA/21/2015, Podpora TV vysielania, má svoju druhú uzávierku 26. mája.

► vs

► www.csfilm.cz, www.filmpost.cz

TELEVÍZIA ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH FILMOV
Slovenské pondelky 2016

2. 5. ► 22.00 ► **Ja milujem, ty miluješ** ► D. Hanák, 1980, 96 min.

9. 5. ► 22.00 ► **Boxer a smrť** ► P. Solan, 1962, 102 min.

16. 5. ► 22.00 ► **Do zbrane, kuruci!** ► A. Lettrich, 1974, 95 min.

23. 5. ► 22.00 ► **Deň, ktorý neumrie** ► M. Ľapák, 1974, 88 min.

30. 5. ► 22.00 ► **Statočný zlodej** ► J. Lacko, 1958, 71 min.

Zmena programu vyhradená!

- ▶ Existenciálna dráma *Ja, Olga* Hepnarová (r. T. Weinreb, P. Kazda) získala cenu za najlepší film na 31. MFF Vilnius, ktorý sa konal od 31. 3. do 14. 4. v Litve.
- ▶ Na medzinárodnom festivale horského filmu a dobrodružstva Hory a mesto, ktorý sa konal v Bratislave od 6. do 10. 4., získali niekoľko ocenení aj slovenské snímky. Titulu *Vo vetre kopýt* (r. B. Molnár, P. Gejdoš) udelili V4 Prix – cenu za najlepší film z krajín V4, Cenu Literárneho fondu pre pôvodný slovenský film s horskou tematikou si odniesol Martin Grajciar za snímku *Kalamárka* a Cena pre začínajúceho filmára patrí dvojici Michal Csáder a Jakub Šipoš za krátky film *The Right Place – Sao Miguel*.
- ▶ Na 17. ročníku Festivalu európskej kinematografie, ktorý sa konal v talianskom meste Lecce od 18. do 23. 4., získal Cenu za najlepšiu kameru Martin Žiaran za film *Čistič* (r. P. Bebjak).
- ▶ Na 16. ročníku festivalu goEast vo Wiesbadene v Nemecku (20. – 26. 4.) získala špeciálne uznanie poroty herečka Emília Vášáryová za výkon vo filme *Eva Nová* (r. M. Škop). Na festivale získal ocenenie aj režisér Marcin Koszałka za koprodukčný film *Červený pavúk*, na ktorom sa minoritne podieľalo aj Slovensko. Snímka si navyše odniesla Cenu medzinárodnej filmovej kritiky. V rámci programu pre mladých talentovaných autorov Oppose Othering! získal grant aj projekt filmu *Jožka* slovensko-nemeckej dvojice Milan Durňak a Hamze Bytyci.
- ▶ Počas festivalu Anasoft litera sa 28. 4. v Berlíne Slovenskej národnej galérie v Bratislave uskutočnila premiéra dokumentárneho filmu *Denník plavby Moniky Kompaníkovej* v réžii Ivety Grófovej.
- ▶ Medzinárodný festival animácie Fest Anča, ktorého 9. ročník sa bude konať od 29. 6. do 3. 7. v Žiline, predstavil výber filmov v slovenskej súťaži. O cenu Anča Slovak Award zabojujú snímky *Balónové dievča* (r. M. Frajštáková), *Braček Jelenček* (r. Z. Žiaková), *Duch mesta – Jana Kirschner* (r. A. Kolenčík, V. Kocourková), *Hviezdny taxiík* (r. J. Krumpolec), *Mila Fog* (r. M. Prokopová), *Okupácia* (r. M. Mikušová), *Pravidlá hry* (r. O. Rudavský), *Prázdniny – Monikino Kino* (r. kolektív autorov pod lektorským vedením J. Šicka a V. Obertovej).

▶ ZS

NAJPREDÁVANEJŠIE PUBLIKÁCIE A DVD NOSIČE V PREDAJNI SFÚ ▶ APRÍL 2016

▶ PUBLIKÁCIE

1. Kino-Ikon 1/2013 (ASFK a VŠMU v spolupráci so SFÚ, Bratislava)
2. Eduard Grečner: Film ako voľný verš (SFÚ, Bratislava)
3. Helena Třeštíková, Michael Třeštík: Časoběrný dokumentární film (NAMU, Praha)

▶ AUDIOVIZUÁLNE NOSIČE

1. DVD *Obrazy starého sveta* (SFÚ, Bratislava)
2. DVD *Anton Srholec* (LEON Productions, Bratislava)
3. DVD *Vlna vs. breh* (PubRes, Bratislava)

Predajňa SFÚ Klapka.sk (Grösslingová 43) a Kino Lumière ponúkajú v máji túto akciu:

Ak si kúpite májové číslo Film.sk, dostanete k nemu DVD s filmom *Sladké starosti* (r. J. Herz).

NAJNAVŠTEVOVANEJŠIE FILMY V KINE LUMIÈRE ▶ MAREC 2016

1. *Ja, Olga* Hepnarová (r. Tomáš Weinreb, Petr Kazda, ASFK)
2. *Mallory* (r. Helena Třeštíková, ASFK)
3. *Saulov syn* (r. László Nemes, Maďarsko, 2015, Film Europe Media Company)
4. *Carol* (r. Todd Haynes, USA, 2015, Bontonfilm)
5. *Ave, Caesar!* (r. Ethan Coen, Joel Coen, USA, 2016, CinemArt SK)

KALENDÁRIUM

▶ **PREMIÉRY**

DISTRIBÚCIA

ROZHOVOR

PUBLIKÁCIE

▶ **TÉMA**

FILMOVÉ NOVINKY

FESTIVALY

▶ **RECENZIA**

PROFIL

OHLASY

REBRÍČKY

A JUBILEÁ

PREDAJ MESAČNÍKA FILM. SK: KATĽUKOPEČNÁ A ZNÉ PREDAJNÉ / **BRATISLAVA** ▶ Klapka.sk – predajňa SFÚ (Grosslingová 4, 3) ▶ Artforum (Kozia 2, 0)
▶ Ex Libris (Mian. C. Šúra 4) ▶ Hummel Music (Klobučnícka 2) ▶ Martinus (Obchodná 2, 6) ▶ Prospero – predajňa DÚ (Jaskovcov nám. 12)
+ väšnica VSMU (Svoradova 2) **PEZINOK** ▶ Artforum **BANSKÁ BYSTRICA** ▶ Artforum **FILMOVÉ KLUBY** ▶ Kino Lumière Bratislava – Kino SFÚ (Špitálska 4)
▶ FK – Kino Junior Levice ▶ FK – Kino Strojňa Martin ▶ FK – Kino Fontána Piešťany ▶ FK – Naoko Trnava

INSTITUT
FILMOVÝ ÚSTAV
SLOVAK FILM

ISSN 1335-8286
9 771335 828003
05

FILM. SK JE VYDÁVANÝ MK-SR-PDA E.V. Č. EV 947/08